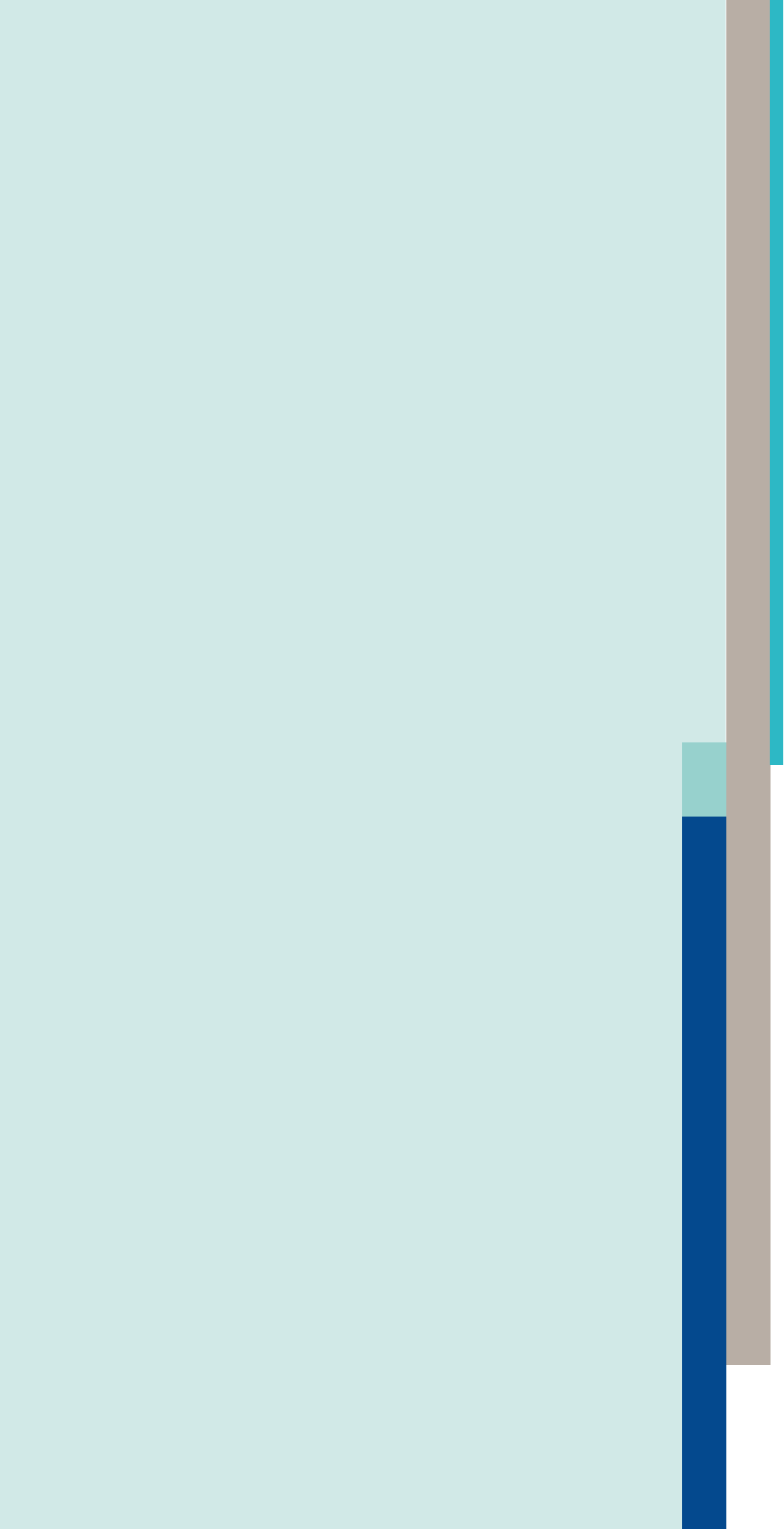

ГОДИШЕН ИЗВЕШТАЈ

2021

СОДРЖИНА

7 РЕЗИМЕ

8 ВОВЕД

11 СТАТУС, РАКОВОДСТВО, НАДЛЕЖНОСТ И ОРГАНИЗАЦИОНА СТРУКТУРА

15 РЕАЛИЗИРАНИ АКТИВНОСТИ ПРОИЗЛЕЗЕНИ ОД ЗАКОНСКИТЕ НАДЛЕЖНОСТИ

15 15 Седници на Комисијата

15 15 Поднесени претставки за утврдување на дискриминација

Број на претставки

Поднесувачи на претставките

Место на живеење на подносителите на претставки

Национална или етничка припадност на подносителите

Припадност по пол на подносителите

Вкрстена анализа на подносителите по пол и националност

Пријавени основи на дискриминација во претставките

22 Постапување на КСЗД по поднесени претставки

Отфрлени претставки

Претставки по кои не се постапувало или била запрена постапката

Утврдена дискриминација

Области на утврдена дискриминација

Видови на утврдена дискриминација

Основи на утврдена дискриминација

Дискриминација во областа на работата и работните односи

Дискриминација во областа на пристап до добра и услуги

Дискриминација во областа на јавното информирање и медиуми

3232 Општи препораки

Стручни мислења

Дејствување како пријател на судот (amicus curiae)

Покренување на прекршочна постапка

33 АКТИВНОСТИ ЗА ПОДОБРУВАЊЕ НА КВАЛИТЕТОТ ВО РАБОТЕЊЕТО

35 СОРАБОТКА СО ДРУГИ ИНСТИТУЦИИ И МЕЃУНАРОДНА СОРАБОТКА

Склучени меморандуми за соработка во 2021

38 БУЏЕТ, ЗАВРШНА СМЕТКА И ФИНАНСИРАЊЕ

40 ЗАКЛУЧОК

41 ПРЕПОРАКИ

42 ПРИЛОЗИ

43 Прилог 1: Табеларен преглед на случаите на утврдена дискриминација според областите, видовите и основите на дискриминација

44 Прилог 2: Примери од праксата

Случај 1: Утврдена директна дискриминација по основ на етничка припадност, маргинализирана група, општествен статус и социјално потекло во областа на пристап до добра и услуги.

Случај 2: Отфрлена претставка заради ненадлежност по основ на семејна и брачна состојба во областа на социјална сигурност и социјална заштита.

Случај 3: Неутврдена дискриминација врз основ на раса, боја на кожа, национална и етничка припадност во областа на пристап до добра и услуги

Случај 4: Неутврдена дискриминација врз основ на вакцинален статус односно личен и општествен статус во областа на образование

Случај 5: Утврдена директна дискриминација по основ на сексуална ориентација во областа на пристап до добра и услуги.

Случај 6: Утврдена директна интерсекциска дискриминација врз основа на раса, боја на кожа, социјално потекло, етничка припадност и припадност на маргинализирана група

Случај 7: Утврдена директна дискриминација врз основ на етничка припадност и религија или верско уверување во областа на образование

56 51 Прилог 3: Урнек за пријава на дискриминација

Прилог 4: Завршна сметка

РЕЗИМЕ

Почитувани,

Пред вас се наоѓа првиот Годишен извештај на Комисијата за спречување и заштита од дискриминација (КСЗД) во кој се презентирани сите постигнувања и реализирани активности во 2021 година во насока на исполнување на надлежностите и обврските кои произлегуваат од Законот за спречување и заштита од дискриминација. Тоа беше година на предизвик во која новоформираната Комисија успеа да се втемели како стручен, самостоен и независен орган и со своето делување да даде придонес во промоција на еднаквоста и заштита и елиминација на сите форми на дискриминација во нашето општество.

Извештајот содржи анализа на поднесени претставки до КСЗД од нејзиното воспоставување како и претставките кои ги има преземено од укинатата поранешна Комисија за заштита од дискриминација. Исто така извештајот дава приказ за статусот, раководството, надлежноста и организационата структура на Комисијата, реализираните активности за подобрување на квалитетот во работењето, остварената соработка со други институции и организации од земјата и од странство.

Поаѓајќи од позицијата дека годишниот извештај за работа треба да понуди јасен и структуриран преглед на годишната работа и достигнувањата на Комисијата за спречување и заштита од дискриминација, годишниот извештај за 2021 година е наменет кон целокупната македонска јавност кон публика со различна експертиза и стручност.

ВОВЕД

Комисијата за спречување и заштита од дискриминација се основа со донесувањето на Законот за спречување и заштита од дискриминација (Службен весник на РСМ бр. 258/2020, од 24 октомври 2020 година). Членовите на КСЗД беа избрани од страна на Комисијата за изборите и именувањата на 5 јануари 2021 година, додека Собранието на РСМ го изгласа првиот состав на 25 јануари 2021 година. Комисијата е самостоен и независен орган кој работи согласно своите надлежности утврдени во закон (член 21 од Законот за спречување и заштита од дискриминација). Членовите на КСЗД ги избира Собранието. КСЗД е составена од претседател и шест членови. Членовите на КСЗД се избираат со мандат од пет години, со право на уште еден последователен повторен избор. При изборот на првиот состав на Комисијата, четири членови се избираат со мандат од пет години, а тројца членови со мандат од три години. Моменталниот состав на Комисијата брои шест членови (претседател и пет членови), од кои три се со мандат од пет години и три се со мандат од три години.

Со започнувањето на работата, членовите на Комисијата се соочија со два непобитни факти: од една страна, дека во рацете имаат Закон што им нуди одлична можност да се реализираат како ефикасно колективно тело кое ќе работи на промоција, заштита и превенција на еднаквоста, човековите права и недискриминацијата и од друга, дека се нова институција која нема свои простории, нема стручна служба и вработени, ниту дефинирани административни процедури за регистрирање како нов субјект во државниот правен систем.

Но ваквите предизвици доведоа до создавање на мисија: градење на нова институција која ќе промовира нов пристап во своето работење и извршување на законските надлежности. Токму од тоа произлезе и заедничка цел и визија: новата Комисија за спречување и заштита од дискриминација да се втемели како институција-двигател на позитивни општествени промени што ќе водат кон суштествена еднаквост, институција-промотор на човековите права и еднаквост и институција што ќе обезбедува ефикасна заштита од сите видови дискриминација.

Во изминатиот период се доби голема поддршка од Владата на РСМ која ни додели пристапни простории на трајно користење. Исто така голема поддршка дојде и од Британската амбасада која преку проектот „Борба против дискриминација преку поддршка на КСЗД“ обезбеди стручна

поддршка од страна на ЦУП при креирањето на основните акти на институцијата, проект кој продолжува и во текот на 2022 година. Исто така голема поддршка стигна и од Мисијата на ОБСЕ преку која се обезбеди стручна помош при брендирањето на Комисијата и креирањето на иновативен, технолошки напреден софтвер за работа на предмети како и функционална веб страна, потоа од Мрежата за заштита од дискриминација која ја обезбеди првата базична обука на членовите на КСЗД при работа на предмети, Канцеларијата на ООН во Скопје организираше онлајн донаторска конференција и претставување на Комисијата пред меѓународните организации и амбасади во Скопје, Македонскиот центар за меѓународна соработка со нивната поддршка при изготвувањето на првата промотивна кампања под наслов: „Фудбалот против дискриминацијата“.

Во текот на оваа година КСЗД успеа да усвои повеќе документи кои се круцијални за својата работа и тоа: Стратешкиот план на Комисијата за спречување и заштита од дискриминација 2021 – 2026, документ во кој се дефинирани основните цели и насоки кои се планираат да се реализираат во периодот кој претстои како и визијата, мисијата и вредностите според кои ќе се води. Комисијата изготви годишен Предлог буџет изготвен врз основа на Годишната програма за работа на КСЗД за 2022 година. Како исклучително значаен за работата и внатрешните процедури беше изготвен и усвоен Деловникот за работата на КСЗД. Беше изработена Функционалната анализа која е од исклучителна важност за да се идентификуваат предизвиците од организациски и функционален аспект во институцијата во која се спроведува како и да се предложат конкретни мерки за подобрување на исполнувањето на целите и задачите на институцијата за исполнување на своите надлежности. Од наодите на претходно споменатата Функционална анализа произлегоа и актите за внатрешната организација на службата и систематизацијата на работните места, како основни документи за стручната служба на КСЗД. Исто така значајно е да се споменат и утврдените Клучните индикатори за работа на КСЗД како и специфичните критериуми по кои се следи работата на членовите на КСЗД како клучен дел во однос на професионалноста и квалитетот кон кој се стреми да го постигне.

СТАТУС, РАКОВОДСТВО, НАДЛЕЖНОСТ И ОРГАНИЗАЦИОНА СТРУКТУРА

Комисијата за спречување и заштита од дискриминација се основа со донесувањето на Законот за спречување и заштита од дискриминација (Службен весник на РСМ бр. 258/2020, од 24 октомври 2020 година). Членовите на КСЗД беа избрани од страна на Комисијата за изборите и именувањата на 5 јануари 2021 година, додека Собранието на РСМ го изгласа првиот состав на 25 јануари 2021 година. Комисијата е самостоен и независен орган кој работи согласно своите надлежности утврдени во закон (член 21 од Законот за спречување и заштита од дискриминација).

Моменталниот состав на Комисијата се состои од 6 члена од кои 5 се мажи и една жена. Етничката застапеност на членовите на Комисијата го одразува мултиетничкиот карактер на РС Македонија.

Надлежности на КСЗД според Законот за спречување и заштита од дискриминација се:

- презема активности за промоција, заштита и превенција за еднаквоста, човековите права и недискриминацијата;
- следи спроведување на законот и да дава свои мислења и препораки;
- промовира принцип на еднаквост, право на недискриминација и справувањето со сите форми на дискриминација преку зголемување на јавната свест, информирање и едукација;
- придонесува во изготвување и примена на програми и материјали од областа на формалното и неформалното образование
- изготвува и објавува посебни и тематски извештаи за одредени прашања од областа на еднаквоста и недискриминацијата;
- дава општи препораки за одредени прашања од областа на еднаквоста и недискриминацијата и го следи нивното спроведување;
- се залага за ратификација на билатерални или мултилатерални меѓународни договори од областа на човековите права или за пристапување кон истите и го следи нивното спроведување;
- придонесува при изготвувањето на извештаите што државата е должна да ги поднесува до меѓународните и регионалните тела за човекови права и придонесува за спроведување на нивните препораки;

- промовира и предлага усогласување на националното законодавство, прописи и практики со меѓународните и регионалните инструменти за човекови права
- иницира измена на прописи заради спроведување и унапредување на заштитата од дискриминација
- дава мислења по предлози на закони од значење за спречување и заштита од дискриминација;
- воспоставува соработката со физички и правни лица, како и со здруженија, фондации, социјални партнери за остварување на принципот на еднаквост и унапредување на спречувањето и заштитата од дискриминација
- соработува со соодветни национални тела на други држави, како и со меѓународни и регионални организации на полето на заштита од дискриминација;
- постапува по претставки, носи мислења, препораки и заклучоци за конкретните случаи на дискриминација;
- поведува постапка за заштита од дискриминација по службена должност
- дава информации на заинтересираното лице за своите права и можности за покренување на судска или друга постапка
- го следи извршувањето на мислењата и препораките за конкретните случаи на дискриминација се до исполнување на препораките дадени од КСЗД
- се јавува како замешувач во судски постапки
- може да дејствува како пријател на судот (*amicus curiae*);
- за својата работа КСЗД квартално ја информира јавноста за случаите на дискриминација, ги споделува своите мислења и препораки на јавноста преку кој било медиум;
- КСЗД има можност да формира советодавни тела од експерти за одредени специфични прашања, да прибира и објавува статистички и други податоци и формира бази на податоци поврзани со спречување и унапредување на заштитата од дискриминација;
- КСЗД за својата работа поднесува Годишен извештај до Собранието на Република Северна Македонија и има обврска сите извештаи, вклучително и финансискиот извештај да ги објавува на интернет страницата на КСЗД.

Со Законот за спречување и заштита од дискриминација, КСЗД доби нови и проширени надлежности во однос на работата и надлежностите на кои беа предвидени со претходниот Закон за спречување и заштита од дискриминација кој е вон сила. Во најголем дел, новите надлежности се во насока на информирање, едуцирање и подигање на свест како начин за спречување на дискриминацијата.

Членовите на КСЗД ги избира Собранието. КСЗД е составена од претседател и седум членови. Постапката за избор на членови започнува со објавување на јавен оглас за избор објавен од Собранието. Членовите на КСЗД се избираат со мандат од пет години, со право на уште еден последователен повторен избор. Комисијата за прашања на изборите и именувањата на Собранието утврдува предлог – листа од пријавените кандидати, по претходно спроведена јавна расправа и во рок од 14 дена по истекот на рокот ја доставува до Собранието во прилог со материјал од сите доставени пријави и извештај од спроведената јавна расправа. Членовите на КСЗД треба да го одразуваат составот на општеството во целина и при изборот на членовите на КСЗД се применуваат принципите за соодветна застапеност на сите општествени групи, начелото на соодветна и правична застапеност на припадниците на заедниците и родово балансирано учество. Исклучително важно да се истакне е критериумот за избор на член на КСЗД утврден во законот кој бара минимум седум години работно искуство од областа на човековите права од кои пет години во областа на еднаквост

и недискриминација. Претходно наведеното е важно затоа што при изборот се гарантира професионалноста на членовите на комисијата и ја намалува можноста за влијанија и арбитрарност во изборот на членовите.

Исто така членовите на КСЗД имаат статус на именувани лица кои функцијата ја извршуваат професионално, неспоиво со извршување на друга јавна функција, професија или функција во политичка партија како и дека имаат право на плата и други надоместоци во согласност со Закон за плата и другите надоместоци на пратениците во Собранието на Република Македонија и другите избрани и именувани лица во Републиката.

Во насока на независност на КСЗД треба да се потенцира и финансиска независност која ја е предвидена со Законот за спречување и заштита од дискриминација, со што се зајакнува нејзината положба и работа. Покрај тоа, КСЗД има законска можност да обезбедува средства и од други извори како што се донации и грантови.

Стручната служба на КСЗД се формира заради вршење на стручните, административните и техничките работи (член 22 од Законот). Исто така вработените во стручната служба на КСЗД се со статус на административни службеници и за нив се применуваат одредбите во согласност со Законот за административни службеници. Потребата од стручна служба се јавува поради зголемените надлежности на КСЗД, како и фактот дека со новиот закон членовите имаат статус на именувани лица кои функцијата ја вршат професионално со определен мандат. Стручната служба треба да биде столб на КСЗД, како за сегашниот така и за идните состави. Поради тоа е потребно да биде компетентна, ефикасна и добро образована. Ангажирање на стручната служба оди во прилог на независноста на КСЗД како и потребата од постоење на институционална меморија. Со воспоставувањето на КСЗД во 2021 година, започна и воспоставувањето на нејзината стручна служба.

Организациската структура на стручната служба е уредена во Правилникот за внатрешна организација на Комисијата за спречување и заштита од дискриминација во кој што се утврдени следните организациони единици:

- 1. Сектор за административни и финансиски прашања**
 - 1.1. Одделение за административни работи
 - 1.2. Одделение за финансиски прашања
- 2. Сектор за заштита и спречување на дискриминација**
 - 2.1. Одделение за заштита и спречување на дискриминација и промовирање на принципот на еднаквост
 - 2.2. Одделение за меѓународна соработка и истражувања

Графичкиот приказ на организациската структура е даден на Слика 1.

Слика 1

Во Правилникот за систематизација на работни места во Комисија за спречување и заштита од дискриминација се утврдени 27 работни места на административни службеници со вкупно 29 извршители, од кои пополнети преку трајно преземање се 10 работни места. Моментално во Комисијата за спречување и заштита од дискриминација работат 10 административни службеници поделени во два сектори.

РЕАЛИЗИРАНИ АКТИВНОСТИ ПРОИЗЛЕЗЕНИ ОД ЗАКОНСКИТЕ НАДЛЕЖНОСТИ

Седници на Комисијата

Согласно утврдените надлежности во Законот за спречување и заштита од дискриминација и Деловникот за работа, Комисијата работи постојано, а одлучува на седници кои се одржуваат по потреба.

Првата неформална средба на новоизбраните членови се случи на 1 февруари 2021 година во просториите на Министерството за труд и социјална политика, на покана на Министерката за труд и социјална политика.

Конститутивната седница на Комисијата се одржа на 3 февруари 2021 година во простории на Клубот на пратеници, со што официјално започна работењето на новото тело за спречување и заштита од дискриминација. Поради тоа што немаше свои простории, Комисијата првите десет седници и други средби претежно ги одржуваше во Клубот на пратеници или онлајн.

За прв пат Комисијата одржа седница во свои простории дури во јуни 2021 година.

До крајот на годината, Комисијата за спречување и заштита од дискриминација одржа вкупно 30 седници.

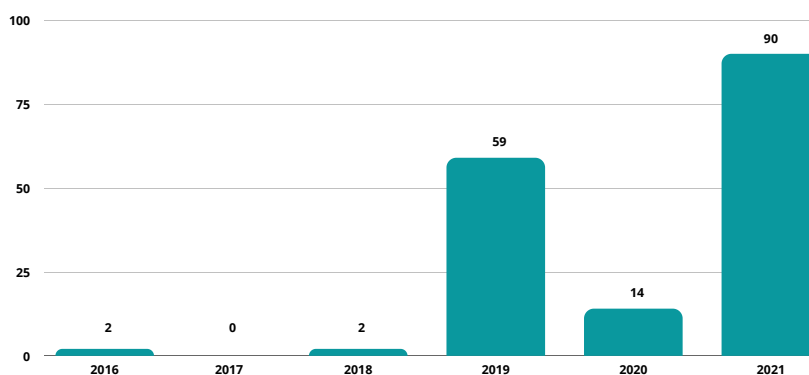
Поднесени претставки за утврдување на дискриминација

Број на претставки

Од основањето, Комисијата за спречување и заштита од дискриминација во 2021 година постапува по вкупно 167 поднесени претставки. Од нив 77 претставки биле поднесени до укинатата поранешна комисија во периодот од 2016 година заклучно и вклучително со 2020 година. Останатите 90 претставки се поднесени во 2021 година и се доставени до новата комисија основана со Законот за спречување и заштита од дискриминација (Графикон 1).

графикон 1

број на претставки по година на поднесување

Согласно член 47 од Законот за спречување и заштита од дискриминација, „Започнатите постапките за заштита од дискриминација, како и за поднесените претставки по кои не е започната постапка до денот на влегувањето во сила на овој закон, ќе завршат според одредбите од овој закон.“

Поднесувачи на претставките

Во член 23 од Законот за спречување и заштита од дискриминација се уредува поднесувањето на претставките за утврдување на дискриминација и врз основа истиот поднесувачи на претставките можат да бидат:

(1) физички лица кои сметаат дека претрпеле дискриминација и кои претставката ја поднесуваат самостојно или застапувани од здруженија, фондации или синдикат со претходно дадена согласност

(2) здруженија, фондации, синдикати или други организации од граѓанското општество и институции, што имаат оправдан интерес за заштита на интересите на одредена група или во рамките на својата дејност се занимаваат со заштита од дискриминација, ако направат веројатно дека со постапувањето на одредено физичко или правно лице се дискриминирани поголем број лица и

(3) Комисијата, по службена должност, односно по допрен глас.

Врз основа на видот на подносителот (Графикон 2), податоците укажуваат дека најмногу претставки биле поднесени од страна на физички лица, со вкупно 101 претставка (60,48%). Потоа следат поднесоци од страна на правни лица 55 (32,93%), а 9 претставки биле поднесени од група на граѓани (5,39%). Дополнително, КСЗД во 2021 година по допрен глас иницирала 2 постапки за утврдување на дискриминација (1,20%).

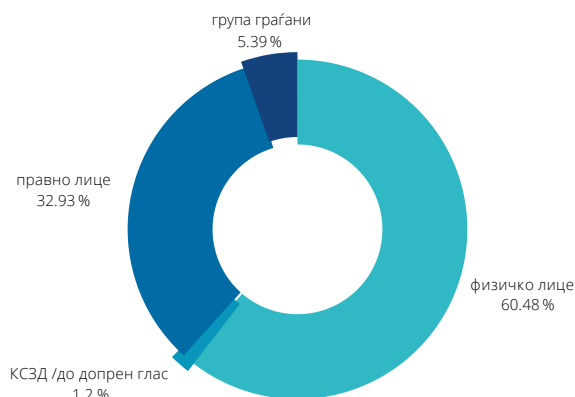
Претставка за дискриминација до Комисијата за спречување и заштита од дискриминација може да се поднесе на повеќе начини – по пошта, лично во простории на КСЗД и електронски.

Поднесување на претставка по пошта се врши со испраќање на пополнет урнек за пријава на дискриминација (Прилог 1) на адреса на Комисијата.

Претставка за извршена дискриминација може да се поднесе и лично во просториите на Комисијата за спречување и заштита од дискриминација. Постапката лично може да се поднесе усно или пак со пополнување на урнекот за пријава на дискриминација.

графикон 2

ВИД НА ПОДНОСИТЕЛ

Заради поголема пристапност, олеснување на постапката за поднесување на претставка и приближување кон современите ИКТ трендови, Комисијата во 2021 година воспостави електронски сервис „Пријави дискриминација“ кој е интегриран во рамки на официјалната веб страна <https://kszd.mk/пријави-дискриминација/> (Слика 2).

слика 2

Пријави дискриминација

Поднесува претставка како?

Физичко лице

Лични податоци за подносителот

Име и презиме*

Адреса*

Телефон

Е-маил

Место на живеење*

Село/град

Дали ја поднесувате претставката во име на друго лице?*

Не

Демографски податоци на подносителот (податоците се тајни и се користат за аналитички цели)

Пол:

- ☐ Женски
- ☐ Мажи
- ☐ Друг
- ☒ Не сакам да се изјасвам

Возраст:

- ☐ 1-10 години
- ☐ 11-20 години
- ☐ 21-30 години
- ☐ 31-40 години
- ☐ 41-50 години
- ☐ 51-60 години
- ☐ 61-70 години
- ☐ 71-80 години
- ☐ 81-90 години
- ☐ над 90 години
- ☒ Не сакам да се изјасвам

Етничка припадност:

- ☐ Македонски
- ☐ Албански
- ☐ Турски
- ☐ Ромски
- ☐ Босански
- ☐ Српски
- ☐ Босанска
- ☐ Друга
- ☒ Не сакам да се изјасвам

Религија:

- ☐ Христијанска
- ☐ Исламска
- ☐ Атеист
- ☐ Друга
- ☒ Не сакам да се изјасвам

Брачен статус:

- ☐ Самец/а
- ☐ Во брак
- ☐ Разведен/а
- ☐ Вдовец/а
- ☐ Брачно партнерство
- ☐ Друга
- ☒ Не сакам да се изјасвам

Сексуална припадност:

- ☐ Хетеросексуален/а
- ☐ Хомосексуален/а
- ☐ Бисексуален/а
- ☐ Друга
- ☒ Не сакам да се изјасвам

Роден идентитет:

- ☐ ЦРК родено лице
- ☐ Транс родено лице
- ☐ Родено фидуцио лице
- ☐ Друга
- ☒ Не сакам да се изјасвам

Месечни приходи:

- ☐ до 10,000
- ☐ од 10,000 - 20,000
- ☐ од 20,000 - 30,000
- ☐ од 30,000 - 40,000
- ☐ од 40,000 - 50,000
- ☐ од 50,000 - 60,000
- ☐ над 60,000
- ☒ Не сакам да се изјасвам

Политичност:

- ☐ Физичка
- ☐ Електронска
- ☐ Контакт
- ☐ Друга
- ☒ Не сакам да се изјасвам

Следно

На тој начин е овозможено секој граѓанин од било каде и во било кое време, на лесен и едноставен начин, да може да пријави дискриминација. Притоа, доколку пријавата се поднесува од страна на физички лица (самостојно или застапувани од други лица) формуларот покрај задолжителните елементи уредени во членот 24 став (1) од Законот за спречување и заштита од дискриминација, содржи и секција за демографски податоци на подносителот кои податоци се тајни и се користат исклучиво за аналитички цели. Демографски податоци за подносителите кои се прибираат се: пол, возраст, етничка припадност, религија, брачен статус, сексуална припадност, родов идентитет, месечните примања, вид на попреченост. Прибирањето, чувањето и обработката на овие податоци во целост ги запазува прописите за заштита на личните податоци. Доставата на овие податоци не е задолжителен елемент на поднесокот, меѓутоа нивната достапност и обработка едновременно придонесува кон добивање на појасна слика за моменталните состојби во областа на дискриминацијата во нашата држава, како и креирање на политики и стратегии кои се засноваат на докази.

Покрај електронскиот сервис „Пријави дискриминација“, електронското поднесување е овозможено и со испраќање на е-пошта на contact@kszd.mk.

Место на живеење на подносителите на претставки

Најголем број претставки по кои Комисијата постапувала во 2021 година биле поднесени од лица/ организации со живеалиште/седиште во Скопје (92), потоа следува Битола (7), Прилеп (7), Штип (6), Куманово (5) итн. Вкупниот преглед е даден во Табела 1.

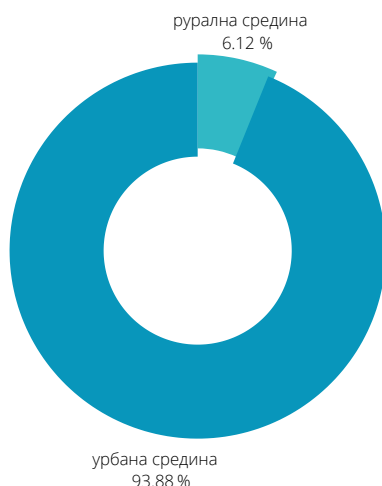
табела 1

општина на живеење	број на претставки
Скопје	92
Битола	7
Прилеп	7
Штип	6
Куманово	5
Делчево	3
Долнени	3
Кочани	3
Гостивар	2
Демир Хисар	2
Неготино	2
Охрид	2
Тетово	2
Велес	1
Гевгелија	1
Градско	1
Дебар	1
Јегуновце	1
Кичево	1
Нов Дојран	1
Новаци	1
Петровец	1
Радовиш	1
Свети Николе	1

Горната табела ги зема во предвид податоците за поднесените претставки по општини. Доколку пак се направи анализа на местото на живеење во рамки на општината, се доаѓа до податок дека постои огромна разлика помеѓу бројот на претставки за дискриминација во зависност на типот на средината на живеење, односно седиштето на подносителите (Графикон 3). Имено, од урбани средини биле поднесени вкупно 138 претставки (93,88%), додека пак од рурални средини бројката изнесува само 9 (6,12%).

графикон 3

средина на живеење на подносителите

Би сакале да напоменеме и тоа дека 9 претставки за дискриминација во 2021 година се примени од организација со седиште надвор од државата, односно од Брисел.

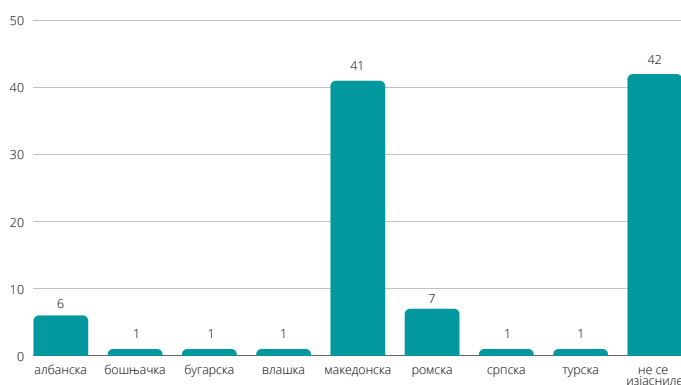
11 претставки не содржеле податок за адреса/седиште на подносителот.

Национална или етничка припадност на подносителите

Во однос на националната, односно етничката припадност на подносителите (претставки поднесени од страна на физички лица - доколку се изјасниле) анализата на податоците ја покажува состојбата во Графикон 4. Македонците со 41 поднесена претставка се најбројни, потоа следат припадниците на ромската заедница со 7, албанската со 6, а по една претставка поднеле припадници на бошњачката, српската, турската и влашка етничка заедница. Дополнително, Комисијата регистрира една претставка поднесена од страна на граѓанин кој се произнел како Бугарин. Важно е да се напомене и тоа дека подносителите на претставки најчесто избрале да не се изјаснат за нивната национална, односно етничка припадност.

графикон 4

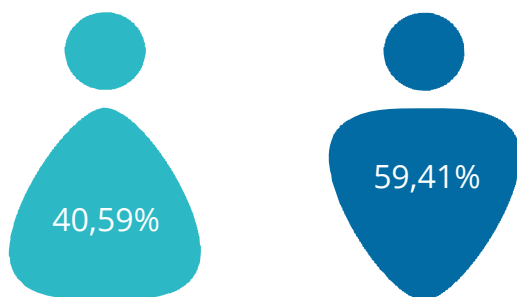
национална или етничка припадност на подносителите - физички лица

Припадност по пол на подносителите

Мажите со поднесени вкупно 60 претставки (59,41%) почесто се обратиле до КСЗД за утврдување на дискриминација. Жените поднеле 41 претставка, што претставува 40,59%. (Графикон 5).

графикон 5

Вкрстена анализа на подносителите по пол и националност

Кај претставките иницирани од Македонци, 61% од подносителите биле мажи, додека 39% биле жени. Претставките поднесени од граѓани Албанци биле само од мажи. Кај Ромите, почести подносиители на претставки биле жени. Вкупниот преглед на вкрстената анализа на податоците за припадноста на подносителите на претставки според пол и националност е даден во Графикон 6

графикон 6

број на претставки помеѓу половите
во рамки на етничките заедници

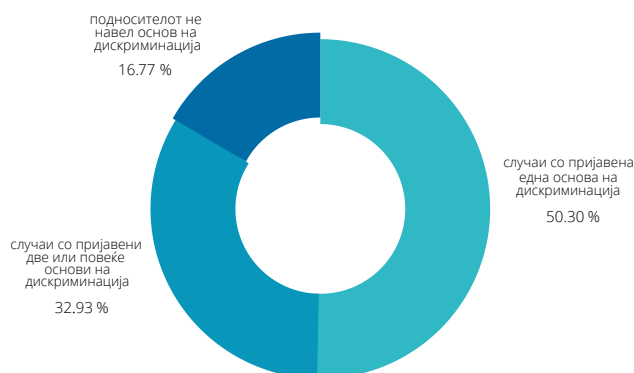

Пријавени основи на дискриминација во претставките

Од поднесените 167 претставки по кои постапувала Комисијата за спречување и заштита од дискриминација во 2021 година, во 84 случаи (50,30%) подносителите пријавиле потенцијална дискриминација на една конкретно наведена основа. Во 55 случаи (32,93%) подносителите навеле дека биле дискриминирани на две или повеќе основи истовремено. КСЗД регистрира и 28 претставки (16,77%) во кои не била конкретно наведена основата на дискриминација (Графикон 7).

графикон 7

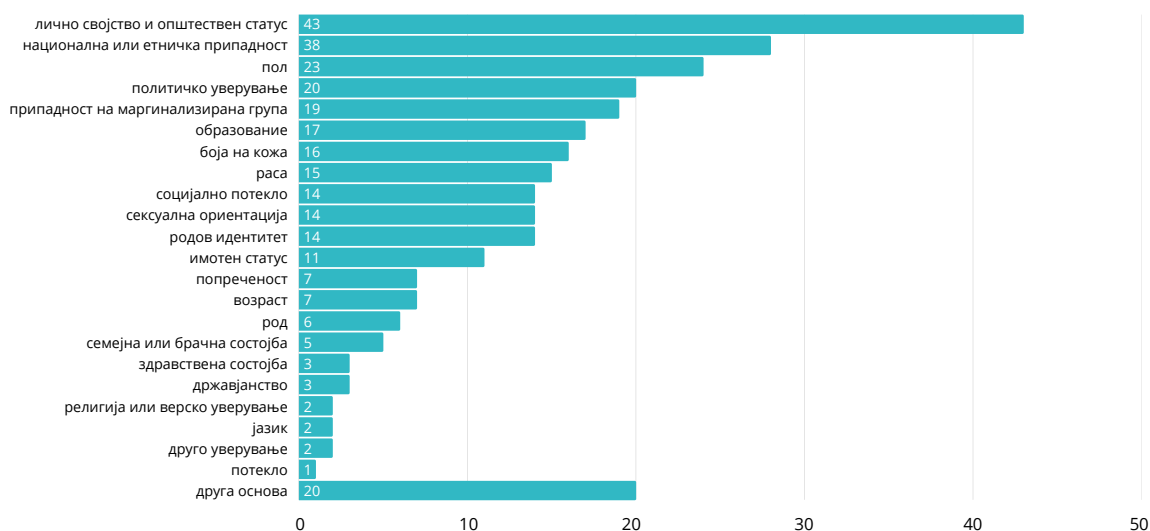
основи на дискриминација на претставките

Во однос на основите на дискриминација, подносителите во своите претставки најчесто пријавувале дискриминација врз основа на лично својство и општествен статус (43), потоа врз основа на национална или етничка припадност (38), врз основа на пол (23), политичко уверување (20), припадност на маргинализирана група (19), образование (17), боја на кожа (16), раса (15), сексуална ориентација, родов идентитет и социјално потекло (14), имотен статус (11) итн. Подносителите во 20 претставки навеле и друга дискриминаторска основа која не се споменува во член 5 од Законот за спречување и заштита од дискриминација, а во 28 претставки подносителите не навеле ниту една основа. Вкупниот преглед на пријавените основи на дискриминација во претставките по кои Комисијата за спречување и заштита од дискриминација постапувала во 2021 година е даден во Графикон 8.

графикон 8

основи на дискриминација кои подносителите ги наведувале во своите претставки

Анализата на податоците за пријавените основи на дискриминација во претставките кои биле поднесени од жените и мажите покажува дека жените најчесто пријавувале дискриминација врз основа на образование, додека мажите за нивното политичко уверување и национална, односно етничка припадност (Графикон 9).

графикон 9

ПОСТАПУВАЊЕ НА КСЗД ПО ПОДНЕСЕНИ ПРЕТСТАВКИ

Комисијата постапувајќи по поднесените претставки утврдила дискриминација во 40 случаи, додека кај 39 се утврдило дека нема основ за дискриминација. За 10 претставки Комисијата донела заклучок за непостапување, неповедување или запирање на постапката, а 41 претставка биле отфрлени поради утврдена ненадлежност, неуредност, застареност и недопуштеност. За 37 претставки постапката е во тек и тие се водат како отворени предмети (Графикон 10).

графикон 10

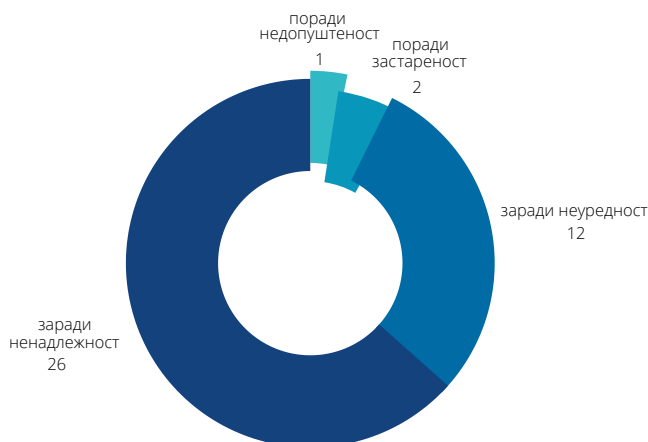

Отфрлени претставки

Во однос на претставките за кои Комисијата донела заклучок или одлука за отфрлање (Графикон 11), тоа најмногу е направено поради утврдена ненадлежност (26), потоа неуредност на поднесокот (12), застареност (2) и недопуштеност (1).

графикон 11

отфрлени претставки

Претставки по кои не се постапувало или била запрена постапката

Заклучок односно одлука за непостапување, односно неповедување и запирање на постапки по претставки за дискриминација согласно член 27 од Законот за спречување и заштита од дискриминација Комисијата донела за вкупно 10 поднесоци чиј основ е прикажан на Графиконот 12.

графикон 12

претставки по кои не се постапува или била запрена постапката

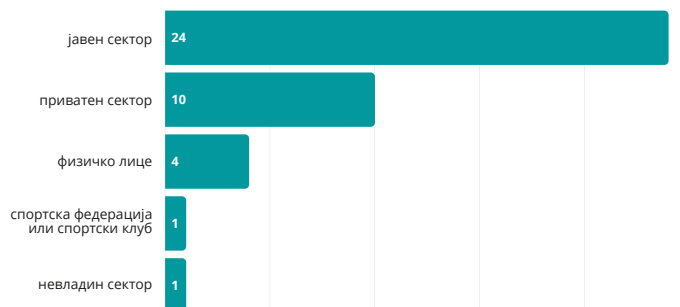
Утврдена дискриминација

Во 2021 година Комисијата за спречување и заштита од дискриминација утврдила дискриминација во вкупно 40 претставки. Дискриминација вршеле правни лица од јавниот сектор (директно - преку дејствија на раководните или други овластени лица или индиректно - преку акти и прописи кои ги носеле или прописи кои ја уредуваат нивната надлежност), потоа субјекти од приватниот сектор, физички лица, една спортска федерација и едно здружение на граѓани (Графикон 13).

Најчесто како дискриминатор се јавил јавниот сектор (во 24 случаи) и тоа, како преку дејствија на раководните лица, други овластени лица или вработени во институциите на јавниот сектор, така и преку акти или прописи кои ја уредуваат областа односно надлежноста на институциите.

графикон 13

дискриминатори во 2021

Приватниот сектор се јавува како дискриминатор во 10 случаи во 2021 година. Тука станува збор за сопственици, вработени или одговорни лица во фирми кои со свои дејствија извршиле дискриминација.

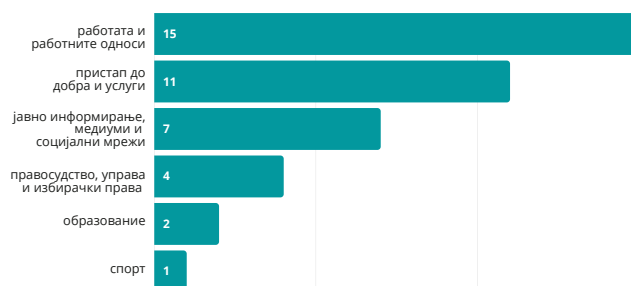
Физички лица извршиле дискриминација во 4 случаи, а во по 1 случај Комисијата регистрира дискриминација која била извршена од страна на спортска федерација/спортски клуб и едно здружение на граѓани.

Области на утврдена дискриминација

Во однос на претставките за кои Комисијата има донесено Мислење за утврдување на дискриминација, најголемиот број се однесуваат на областите на работата и работните односи (15 случаи) и пристапот до добра и услуги (11 случаи), кои заедно сочинуваат преку 65%. Потоа следат областите јавно информирање, медиуми и социјални мрежи (7 случаи), правосудство, управа и избирачки права (4 случаи), образование (2 случаи) и спорт (1 случај). Оваа состојба е отсликана на Графикон 14, а процентуалниот однос е прикажан на Графикон 15.

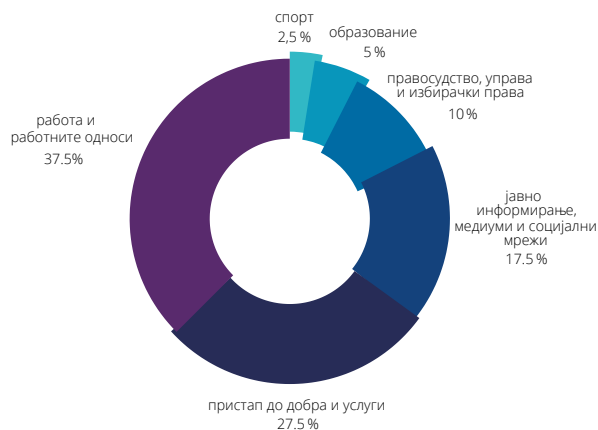
графикон 14

области на утврдена дискриминација

графикон 15

области на утврдена дискриминација

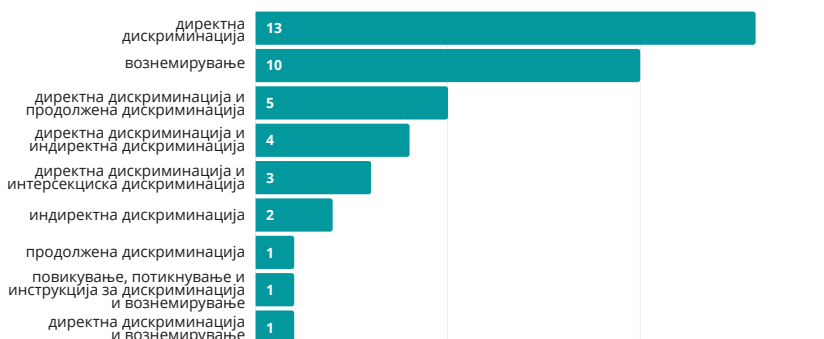

Видови на утврдена дискриминација

Во однос на видовите на утврдена дискриминација, често се евидентира состојба во која во еден случај истовремено се присутни повеќе видови на дискриминација. Така, во 5 случаи се утврдило дека била извршена директна и продолжена дискриминација, во 4 случаи директна и индиректна дискриминација, а во 3 директна и интерсекциска дискриминација (Графикон 16).

графикон 16

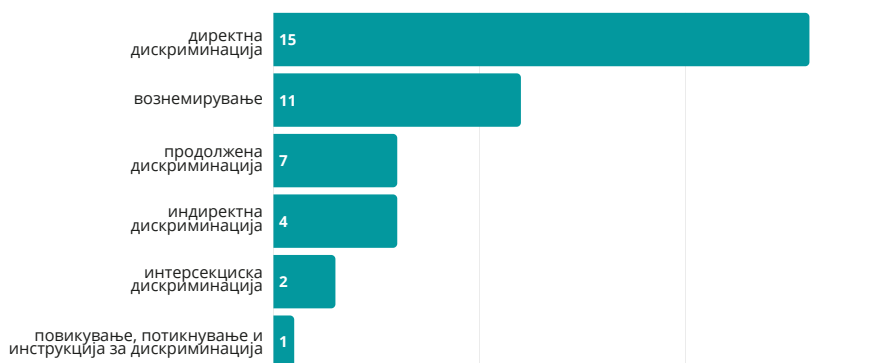
видови на утврдена дискриминација

На Графикон 17 е дадена состојбата доколку податоците се прикажат за секој вид на дискриминација одделно, независно дали во утврдените случаи тој се јавува како единствен или истовремено во комбинација со останати видови на дискриминација. Оттука појасно може да се заклучи дека директната дискриминација претставува најчестиот вид кој се јавува во вкупно 26 случаи или 48,15%. Вознемирување е утврдено во вкупно 12 случаи, односно 22,22%. Во 6 случаи била утврдена индиректна дискриминација, а во исто толку случаи била утврдена и продолжена дискриминација. Интерсекциска дискриминација е потврдена во 3 случаи, додека повикувањето, поттикнувањето и инструкцијата како посебен вид дискриминација во 1 случај.

графикон 17

видови на дискриминација (за секој вид одделно)

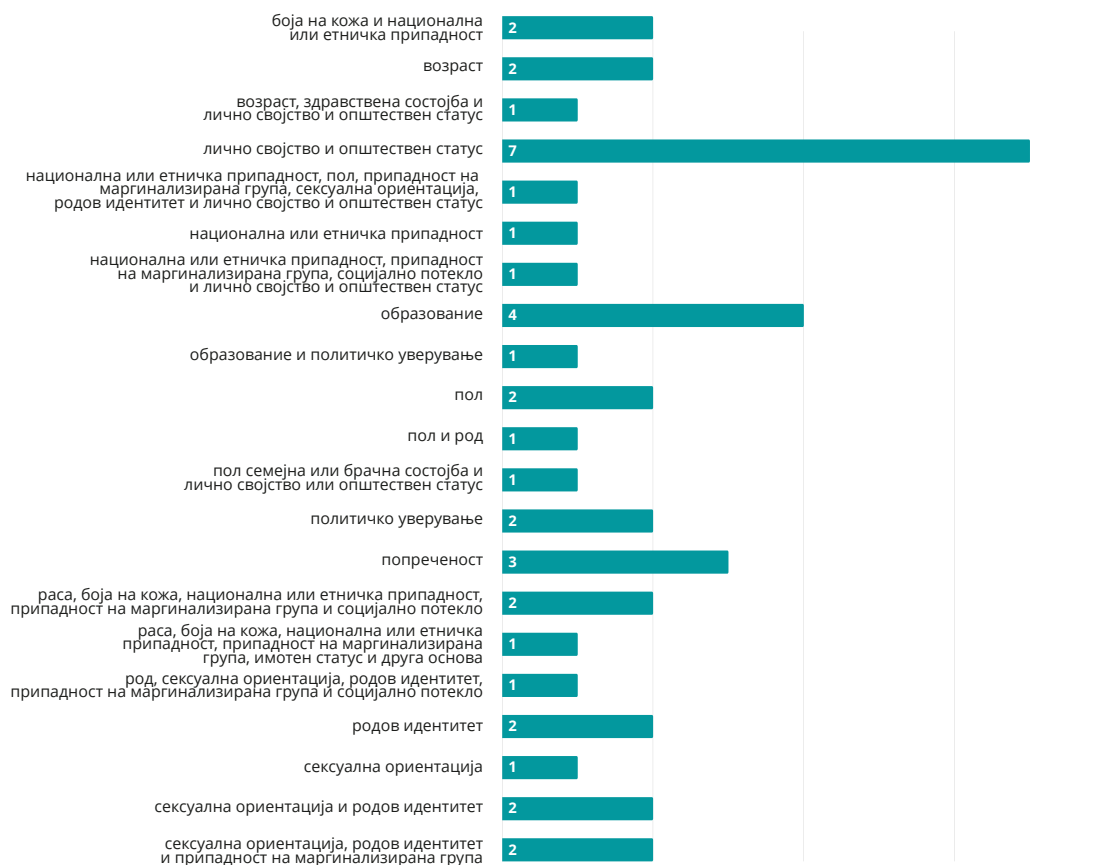

Основи на утврдена дискриминација

Во однос на основите, многу често се утврдило дека била сторена дискриминација на повеќе основи. Така, во два случаи се утврдило дека била сторена дискриминација врз шест дискриминаторски основи, од кои во едниот случај се утврдила дискриминација врз основа на раса, боја на кожа, национална или етничка припадност, припадност на маргинализирана група, имотен статус и друга основа, а во вториот случај врз основа на национална или етничка припадност, пол, припадност на маргинализирана група, сексуална ориентација, родов идентитет и лично својство и општествен статус. Дискриминација врз пет основи се утврдила во три случаи, од кои во два се утврдила дискриминација врз основа на раса, боја на кожа, национална или етничка припадност, припадност на маргинализирана група и социјално потекло, а во еден од случаите врз основа на род, сексуална ориентација, родов идентитет, припадност на маргинализирана група и социјално потекло. Во еден случај била утврдена дискриминација врз четири дискриминаторски основи и тоа национална или етничка припадност, припадност на маргинализирана група, социјално потекло и лично својство и општествен статус. Дискриминација врз три основи била сторена во четири случаи, а дискриминација врз два основи во шест случаи. Преглед на утврдените мислења со основите на дискриминација е даден во Графикон 18.

графикон 18

основи на дискриминација во утврдените мислења

Графиконот 19 дава приказ на податоците за секој основ на дискриминација одделно, независно дали во утврдените случаи тие се јавиле како единствени или во комбинација со останати основи на дискриминација. Овој приказ овозможува директно да се увиди кои основи на дискриминација преовладуваат во случаите кои Комисијата ги утврдила во 2021 година. Така, најчест основ за дискриминација во 2021 година бил личното својство и општествениот статус кој е потврден во 11 случаи. Потоа следат основите национална или етничка припадност, припадност на маргинализирана група и родов идентитет кои се потврдени во 8 случаи. Сексуалната ориентација како основ на дискриминација била потврдена во 7 случаи. Дискриминација врз основа на пол била потврдена во 5 случаи, а во исто толкав број како дискриминаторски основи биле потврдени образованието и бојата на кожа.

графикон 19

ОСНОВИ НА ДИСКРИМИНАЦИЈА (за секој основ одделно)

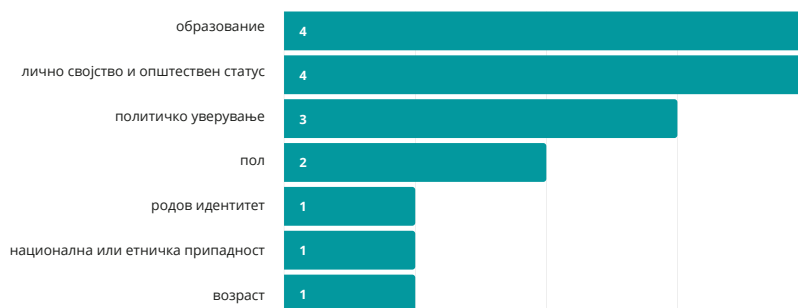
Во продолжение е даден подетален преглед на трите најчести области во кои била утврдена дискриминација во 2021 година, односно областите на работа и работните односи, пристапот до добра и услуги и јавното информирање, медиуми и социјални мрежи.

Дискриминација во областа на работата и работните односи

Дискриминација во областа на работата и работните односи била потврдена во вкупно 15 случаи на Комисијата за спречување и заштита од дискриминација во 2021 година. Најчести основи на дискриминација во областа на работата и работните односи биле личното својство и општествениот статус (во 4 случаи) и образованието (во 4 случаи). Потоа следат политичкото уверување (во 3 случаи) и припадноста по пол (во 2 случаи). Родовиот идентитет, националната или етничката припадност и возраста биле утврдени како основи на дискриминација во по еден случај во областа на работата и работните односи. Преглед на основите на дискриминација во областа на работата и работните односи е даден на Графикон 20.

графикон 20

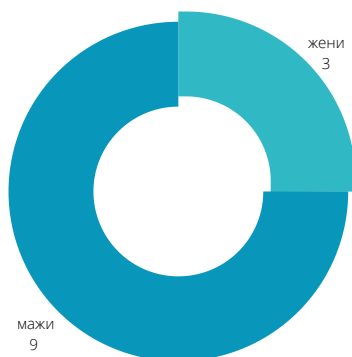
основи на дискриминација во областа на работата и работните односи

За случаите кои биле покренати од физички лица може да се прикаже дополнителна анализа заснована на половата припадност и националната односно етничката припадност на подносителите на претставките. Презентирање на податоците по полот на подносителите на претставки во областа на работата и работните односи покажува дека од 12 случаи, 9 биле поднесени од мажи, додека 3 биле поднесени од жени (Графикон 21).

графикон 21

утврдена дискриминација во областа на работата и работните односи кај жените и мажите

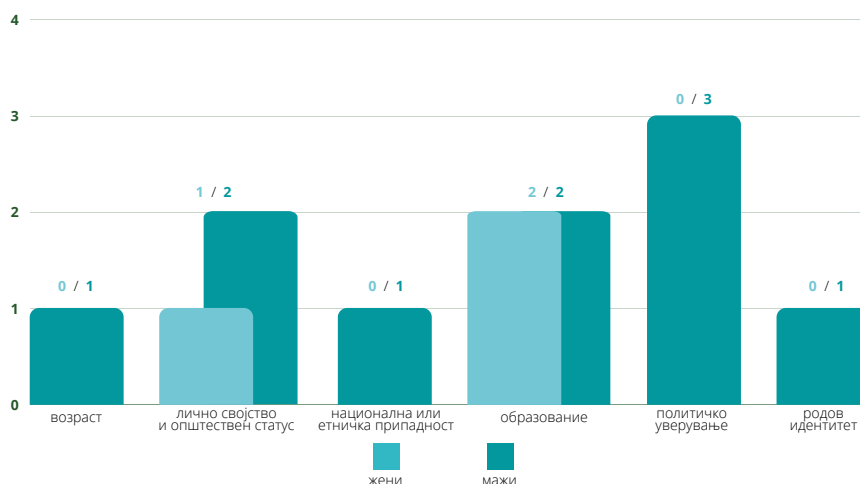

Графиконот 22 дава приказ на основите на дискриминација во областа на работата и работните односи во случаите кои биле поднесени од жени и мажи. Во случаите кои биле поднесени од жени потврдени основи на дискриминација биле образованието (2 случаи) и личното својство или општествениот статус (1 случај). Кај мажите, основите на дискриминација во областа на работата и работните односи биле политичкото уверување (3 случаи), образованието (2 случаи), личното својство и општествениот статус (2 случаи), возраста (1 случај), националната или етничката припадност (1 случај) и родовиот идентитет (1 случај).

Графиконот 23 прикажува податоци за основите на дискриминација кои биле утврдени во областа на работата и работните односи кај подносителите на претставки според нивната национална или етничка припадност. Кај Македонците, најмногу потврдени случаи за дискриминација во областа на работата и работните односи биле врз основа на политичко уверување (3 случаи), потоа лично својство или општествен статус (2 случаи), додека основите возраст, образование и национална припадност биле потврдени во по еден случај. Кај припадник на влашката етничка заедница бил утврден еден случај на дискриминација во областа на работата и работните односи врз основа на образование. Останатите случаи на потврдена дискриминација биле кај подносителите кои не

графикон 22

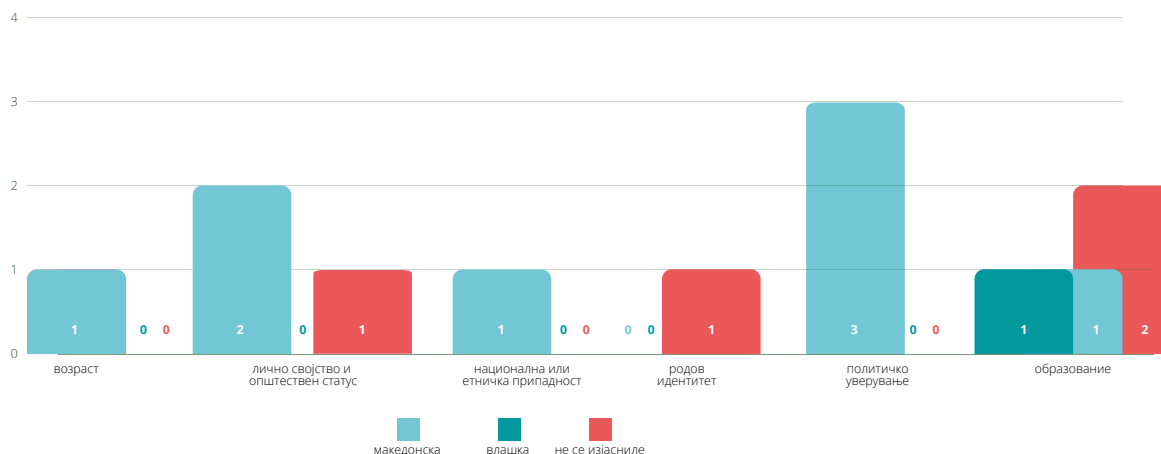
основи на дискриминација во областа на работата и работните односи кај подносителите мажи и жени

се произнеле за нивната етничка припадност, а основите биле образование (2 случаи), родов идентитет (1 случај) и лично својство и општествен статус (1 случај).

графикон 23

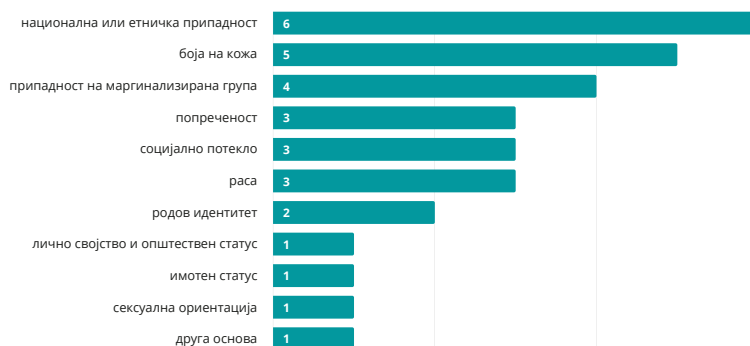
основи на дискриминација во областа на работата и работните односи кај подносителите според нивната национална или етничка припадност

Дискриминација во областа на пристап до добра и услуги

Дискриминација во областа на пристап до добра и услуги била потврдена во вкупно 11 случаи на Комисијата за спречување и заштита од дискриминација во 2021 година. Најчести основи на дискриминација во областа на пристапот до добра и услуги биле националната или етничка припадност (во 6 случаи), бојата на кожа (во 5 случаи) и припадноста на маргинализирана група (4 случаи). Потоа следат попреченоста, социјалното потекло и расата кои се потврдени како основи на дискриминација во по 3 случаи. Родовиот идентитет бил потврден во 2 случаи, додека личното својство и општествен статус, имотниот статус, сексуалната ориентација и друга основа биле утврдени како основи на дискриминација во по еден случај во областа на пристапот до добра и услуги. Преглед на основите на дискриминација е даден на Графикон 24.

основи на дискриминација во областа на пристапот до добра и услуги

Од 11-те случаи на потврдена дискриминација во областа на пристапот до добра и услуги 7 биле покренати од страна на правни лица, 3 биле покренати од физички лица, додека 1 случај бил инициран од Комисијата по службена должност.

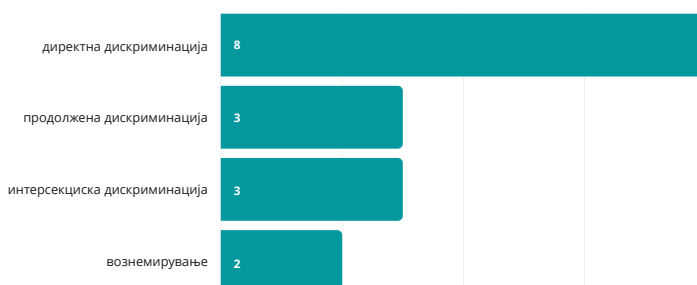
На Графикон 25 е даден преглед на видот на дискриминаторот од кој се гледа дека јавниот сектор (со 6 случаи) и приватниот сектор (со 5 случаи) имаат речиси поделена одговорност во дискриминацијата на граѓаните во нивните права за пристап до добра и услуги.

графикон 25

дискриминатори во областа на пристапот до добра и услуги

вид на дискриминација во областа на пристапот до добра и услуги

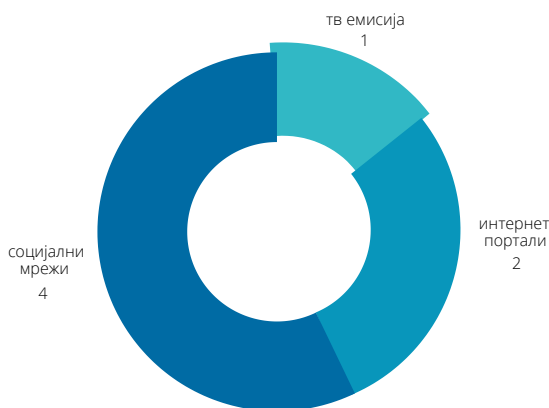
Графиконот 26 ги прикажува видовите на дискриминација во областа на пристапот до добра и услуги во 2021 година без оглед дали истите во случаите се утврдени поединечно или истовремено со друг вид на дискриминација. Најчест вид на дискриминација била директната дискриминација (во 8 случаи). Потоа следат продолжената дискриминација (3 случаи), интерсекциската дискриминација (3 случаи) и вознемирување (во 2 случаи).

Дискриминација во областа на јавното информирање и медиуми

Во областа на јавното информирање и медиуми биле утврдени вкупно 7 случаи на дискриминација. Најчесто се работи за случаи на дискриминација со објава на содржини на социјалните мрежи, вкупно четири, од кои три биле на социјалната мрежа Фејсбук, а една на Твитер (Графикон 27). Од преостанатите случаи, два биле заради објавени содржини на интернет портали (кои биле споделени и Фејсбук страниците на порталите), а еден случај заради навредлив говор за време на дебатна емисија кон еден од учесниците на дебатата.

графикон 27

дискриминатори во областа на
јавното информирање и медиуми

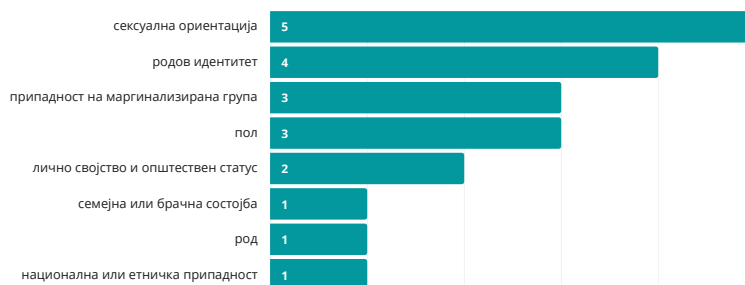
Дискриминатори во областа на јавното информирање и медиуми биле физички лица, едно здружение на граѓани, интернет портали, како и лицата кои се уредници и регистранти на интернет порталите.

Во однос на видовите на дискриминација во областа на јавното информирање и медиуми

Најчест вид на дискриминација кој е утврден во областа на јавното информирање и медиуми било вознемирувањето (во 6 случаи). Во еден од случаите покрај вознемирување се утврдило дека истовремено постои и повикување, поттикнување и инструкција за дискриминација. Директна дискриминација била утврдена во еден случај.

Утврдена во 5 случаи, сексуалната ориентација била најчестата основа на дискриминација во 2021 година. Потоа следат родовиот идентитет во 4 случаи, припадноста на маргинализирана група во 3 случаи, и полот кој бил утврден како основ на дискриминација во 3 случаи. Преглед на основите на дискриминација во областа на јавното информирање, медиуми и социјални мрежи е даден на Графикон 28.

основи на дискриминација во областа на јавното информирање, медиуми и социјални мрежи

Општи препораки

Една од надлежностите на Комисијата за спречување и заштита од дискриминација е давање на општи препораки за одредени прашања од областа на еднаквоста и недискриминацијата и го следи нивното спроведување. Во 2021 година Комисијата ги донесе следните општи препораки:

- Општа препорака со цел унапредување на правото на заштита и пристапот имунизација на лицата со попреченост во услови на пандемија
- Општа препорака за унапредување и заштита на човековите права и достоинство на осудените лица со попреченост и почитување на нивниот физички и ментален интегритет за време на издржувањето на казните во казнено-поправни установи и казненопоправните домови
- Општа препорака за имплементација на одредбите содржани во Конвенцијата за правата на лицата со попреченост во соодветното домашно законодавство со цел да се обезбеди и промовира остварувањето на човековите права и слободи на сите лица со попреченост без каква било дискриминација врз основа на попреченост
- Општа препорака со која и се препорачува на Државната изборна комисија во најкус можен рок да ги преземе сите потребни дејствија во насока на обезбедување на пристапност и соодветно приспособување на гласачките места, со што ќе се овозможи еднаков пристап на лицата со физичка попреченост до и во гласачките места ширум земјата

Стручни мислења

Комисијата за спречување и заштита од дискриминација во април 2021 година го изготви своето прво стручно мислење од формирањето на новото тело. Согласно член 21 од Законот за спречување и заштита од дискриминација, Комисијата изработи стручно мислење по предлогот за воведување на категоријата етничка припадност во личните карти, содржан во предлог-законот за измени и дополнувања на Законот за лични карти.

Дејствување како пријател на судот (*amicus curiae*)

Една од новите надлежности согласно член 21 од Законот за спречување и заштита од дискриминација е можноста КСЗД да поднесе барање до судот да му овозможи да дејствува како пријател на судот (*amicus curiae*), по барање на странката или по сопствена иницијатива.

Во март 2021 година, Хелсиншкиот комитет за човекови права достави барање до КСЗД за вклучување во судска постапка како „пријател на судот“. Предметот е поведен врз основа на тужба од јавен интерес (*actio popularis*) поведена од страна на Хелсиншкиот комитет во врска со дискриминација врз лицата со попреченост по однос на пристапноста до и во избирачките места. Комисијата, како професионално тело за еднаквост, во барањето за вклучување како пријател на судот вклучи толкување на членови од Меѓународната конвенција за правата на лицата со попреченост на Организацијата на Обединетите нации кои се однесуваат на соодветното приспособување, општа пристапност, еднаквост и недискриминација, визави пристапот до гласачките места и овозможување лицата со попреченост да го остварат правото на глас, како дел од учеството во политичкиот и јавниот живот на лицата со попреченост. Дополнително, Комисијата во овој поднесок изврши и краток преглед на судската практика на Европскиот суд за човекови права, во предмети во кои судот утврдил дискриминација врз основа на попреченост, поради необезбедено соодветно приспособување.

Хелсиншкиот комитет за човекови права до Комисијата за спречување и заштита од дискриминација во јуни 2021 година достави и друго барање за вклучување во судска постапка како пријател на судот. Предметот е поведен врз основа на тужба од јавен интерес (*actio popularis*) од страна на Хелсиншкиот комитет во врска со сегрегација, како посебен облик на дискриминација, врз децата Роми во образованиот процес. Комисијата, како професионално тело за еднаквост, во барањето за вклучување како пријател на судот вклучи толкување на одредби на повеќе потпишани и ратификувани меѓународни договори и на препораките на телата кои го следат спроведувањето на именуваните меѓународни договори, кои се однесуваат на превенција и заштита од дискриминација во образованието и отстранување на сегрегацијата како посебен облик на дискриминација, и тоа:

- Меѓународната конвенција за елиминација на сите форми на расна дискриминација на Организацијата на Обединетите нации со посебно внимание на уживање на правото на образование.
- Заклучни согледувања и препораки на Комитетот за елиминација на расна дискриминација.
- Конвенција за правата на детето на Организацијата на Обединетите нации
- Конвенција против дискриминација во образованието на УНЕСКО
- Петтиот извештај за РС Македонија на Европската комисија против расизам и толеранција при Советот на Европа
- Рамката на Европската унија за Националните стратегии за интеграција на Ромите
- Извештајот на Европската комисија за напредокот на РС Македонија од 19.10.2021 година.

Покренување на прекршочна постапка

Согласно член 27 по утврдена дискриминација, Комисијата препорачува начин на отстранување на повредите на правото кое го упатува до дискриминаторот. Лицето на кое е упатена препораката е должно да постапи по препораката и да ја отстрани повредата на правото во рок од 30 дена од денот на приемот на препораката или во подолг рок доколку постојат особено оправдани причини, но не подолго од шест месеци, како и за тоа да ја извести Комисијата.

Доколку лицето на кое е упатена препораката не постапи по препораката, Комисијата поднесува барање за покренување на прекршочна постапка пред надлежниот суд за прекршоци.

Во 2021 година заради утврдена дискриминација и непостапување на лицето по упатена препорака за отстранување на повредата на правото во законски утврден рок, Комисијата за спречување и заштита од дискриминација има поднесено 2 барања за покренување на прекршочна постапка пред надлежен суд за прекршоци.

АКТИВНОСТИ ЗА ПОДОБРУВАЊЕ НА КВАЛИТЕТОТ ВО РАБОТЕЊЕТО

Комисијата започна со работа со двајца државни службеници кои со овластување од страна на Министерството за труд и социјална политика беа доделени да работат во ова тело. Во меѓувреме, членовите на Комисијата работеа на процесот на формирање стручна служба. Како императивна потреба уште од самиот почеток на работата на Комисијата беше екипирање на стручната служба со што би се обезбедила минималната потреба техничка и стручна човечка поддршка во работата на членовите и би се зголемила ефикасноста во работата на Комисијата.

На 15 јули 2021 година, Комисијата презеде вкупно 6 административни службеници во областа на финансиското работење, јавните набавки, архивското работење а дополнително, службениците овластени од страна на Министерството за труд и социјална политика беа преземени на соодветните работни места за административно-техничка поддршка на Комисијата. Од стручната служба на Комисијата, на еден од преземените административни службеници спогодбено му престана работниот однос. До крајот на годината Комисијата преку трајно преземање пополни уште 5 работни места на административни службеници, со што вкупниот број на вработени во стручната служба изнесува 10.

Во текот на 2021 година откако е формирана КСЗД беа донесени акти за стратешко

планирање на истата. Имено на 7 октомври КСЗД ги усвои Стратешкиот план, Годишната програма за работа за 2022 година, Предлог годишниот Буџет за 2022 година како и Деловникот за работа на КСЗД кој беше објавен во Службен весник на Република Северна Македонија бр. 232 од 13 октомври 2021.

Во текот на месеците октомври и ноември беше спроведена процедура за изработка на Функционалната анализа на КСЗД и План за подобрување. Од страна на КСЗД беше утврдена процедурата за службени патувања преку Упатство за службени патувања и Правилник за користење на сопствено возило за службени потреби.

Пуштена во употреба е официјална веб страна на Комисијата, што е од исклучителна важност за информирањето на јавноста за нејзината работа. Исто така, веб страната овозможува преку електронски пат да се поднесе претставка за дискриминација, како и да се стапи во контакт со членовите за секакви останати прашања од областа на дискриминацијата.

Во функција на работата на КСЗД е и податочната база која овозможува податочно сортирање и голема прегледност. Секако тоа оди и во прилог на сите аналитички активности кои како свои надлежности ги има КСЗД.

СОРАБОТКА СО ДРУГИ ИНСТИТУЦИИ И МЕЃУНАРОДНА СОРАБОТКА

Комисијата за спречување и заштита од дискриминацијата се залага за ратификација на билатерални или мултилатерални меѓународни договори од областа на човековите права или за пристапување кон истите и го следи нивното спроведување; придонесува при изготвувањето на извештаите што државата е должна да ги поднесува до меѓународните и регионалните тела за човекови права и придонесува

за спроведување на нивните препораки; воспоставува соработката со физички и правни лица, како и со здруженија, фондации, социјални партнери за остварување на принципот на еднаквост и унапредување на спречувањето и заштитата од дискриминација, соработува со соодветни национални тела на други држави, како и со меѓународни и регионални организации на полето на заштита од дискриминација.

СКЛУЧЕНИ МЕМОРАНДУМИ ЗА СОРАБОТКА ВО 2021

Во април 2021 година, Комисијата за спречување и заштита од дискриминација потпиша меморандум за разбирање и соработка со Мисијата на ОБСЕ во Скопје, со период на имплементација до 31 декември 2023 година. Меморандумот ја постави основата за соработка меѓу двете страни, за работи од областа на спречувањето и заштитата од дискриминација и областа на унапредување и промоција на човековите права во земјата. Во таа насока, Мисијата на ОБСЕ во Скопје ќе ѝ обезбеди на КСЗД креирање на интернет-страница, лого, механизам за поднесување претставки преку интернет, база на податоци за распределба и следење на предметите поврзани со претставките за дискриминација поднесени до ова тело и други работи поврзани со унапредување на работата на Комисијата.

Во април 2021 година, Комисијата за спречување и заштита од дискриминација потпиша меморандум за соработка со Мрежата за заштита од дискриминација со период на имплементација во рок од три години. Меморандумот за соработка има за цел спроведувањето на активностите кои се од заеднички интерес, како и соработка при реализацијата на активностите во рамки на проектот „Здružена акција за унапредување на еднаквоста и социјалната правда на маргинализираните заедници“.

Во мај 2021 година, Комисијата за спречување и заштита од дискриминација потпиша меморандум за разбирање и соработка со Амбасадата на Велика Британија во Скопје

со период на имплементација до март 2023 година. Целта на меморандумот е обезбедување поддршка на КСЗД за имплементирање на проектот насловен „Борба со дискриминацијата преку основање на комисија за заштита од дискриминација“. Со проектот се планира воспоставување на функционален систем за заштита на основните права на граѓаните и спречување дискриминација, преку ефективна работа на КСЗД. Следствено, соработката ќе овозможи поставување на стратешки приоритети на Комисијата преку развивање на стратешки документи, креирање на организациски документи, зајакнување на капацитетите на Комисијата и зголемување на отчетноста пред граѓаните

Во јуни 2021, Комисијата за спречување и заштита од дискриминација потпиша меморандум за соработка Фудбалската федерација на Македонија. Предметот на заедничката соработка со ФФМ се однесува на заедничката соработка помеѓу двете организации во полето на промоцијата на еднаквоста, превенцијата и заштитата од дискриминација во Република Северна Македонија преку зголемување на јавната свест, информирање и едукација. Во оваа насока, со поддршка на Македонскиот центар за меѓународна соработка беше снимен видео материјал со репрезентативците со мотото Фудбалот против дискриминацијата. Дополнително, промотивен материјал беше прикачен и на надворешните простории на седиштето на Комисијата.

Во септември 2021, Комисијата за спречување и заштита од дискриминација потпиша меморандум за соработка со граѓанската организација Полио плус – движење против хендикеп. Целта на меморандумот е поставување на рамка за соработка согласно Законот за спречување и заштита од дискриминација, како и обврските кои произлегуваат од Конвенцијата за правата на лицата со хендикеп, преземање на координирани активности и изразување на јасен интерес на двете страни за создавање на соработка која ќе обезбеди сигурно, континуирано и организирано преземање на активности во интерес на граѓаните со и без хендикеп во Република Северна Македонија.

Во септември 2021, Комисијата за спречување и заштита од дискриминација потпиша меморандум за соработка со Македонското здружение на млади правници – МЗМП Скопје. Меморандумот има за цел остварување на меѓусебна поддршка при давање на мислења за релевантни закони и усогласување на националното законодавство, изработка на анализи и поттикнување на дебата преку конференции, советувања и слично, организација на заеднички обуки и поддршка и соработка во судските постапки кога Комисијата се јавува како замешувач или пријател на судот. Дополнително, беше договорена е практикантска програма врз основа на која по предлог на МЗМП, Комисијата вклучи двајца практиканти-правници во секојдневната работа. Практикантите имаат можност да научат повеќе за предметното работење на Комисијата но и да се вклучат со истражување и придонес кон одредени предмети на Комисијата. Времетраењето на практикантската програма е три месеци.

Во октомври 2021, Комисијата за спречување и заштита од дискриминација потпиша меморандум за соработка со Институтот за човекови права – ИЧП Скопје. Целта на меморандумот е воспоставување на меѓусебна соработка и поддршка со цел заеднички придонес во обезбедување и промовирање на човековите права, спречување и заштита од дискриминација според сите дискриминаторски основи наведени во Законот за спречување и заштита од дискриминација. Соработката вклучува соработка на проекти поврзани со заштита и унапредување на човековите права, како и поддршка при реализација на проектот „Заштита од дискриминација, булинг и говор на омраза“ финансиран од Германската амбасада во Скопје. Исто така активностите кои се предметот на меморандумот се: размена на податоци од сопствените база бази, учество на состаноци, предавања, обуки, семинари, работилници, конференции, стручни расправи и други форми на соработка.

Во ноември 2021, Комисијата за спречување и заштита од дискриминација потпиша меморандум за соработка со Агенцијата за заштита на личните податоци. Предмет

на меморандумот е унапредување на меѓусебната соработка во насока на целосно и правилно спроведување на прописите за заштита на личните податоци, а ќе се реализира преку одржување на обуки за заштита на личните податоци, давање насоки за усогласување на документација за техничките и организациски мерки за обезбедување на безбедност за обработка на личните податоци, помош при усогласување на прописите од областа за која е надлежна КЗСД со прописите за заштита на личните податоци.

БУЏЕТ, ЗАВРШНА СМЕТКА И ФИНАНСИРАЊЕ

Буџетот на Комисијата за спречување и заштита од дискриминација за 2021 година претставува годишен план на приходи, други приливи и одобрени средства со буџетот за финансирање на основните надлежности. Буџетот на Комисијата за програма 20 во 2021 година е проектиран во вкупна вредност од 15.100.000,00 денари.

На 31.08.2021 година, Комисијата за спречување и заштита од дискриминација до Министерството за финансии - Сектор за буџети и фондови, достави предлог - Буџет за КСЗД за 2022 година на износ од 45.000.000 денари и телефонски бевме известени дека ќе бидеме повикани за да го образложиме нашиот предлог. Предлог-Буџетот беше изработен со помош на експерт за буџетски работење, обезбеден со поддршка на британската амбасада од Скопје, при што се водеше сметка за буџетирање на сите законски надлежности што сме обврзани да ги извршуваме согласно закон. За жал, ниту Министерството за финансии ниту Собранието на Република Северна Македонија во текот на носењето на Буџетот за 2022 не н повикаа да го образложиме предлогот на Буџетот па се соочивме со фактот дека како орган на државна управа Министерството за финансии надлежен за изготвување и извршување на буџетот на Република Северна Македонија ни доделиле Буџет за 2022 година повторно на ист износ – 15.320.000 денари.

Во текот на годината направени се пренамени со цел за подобро функционирање на новонастанатата институција. Станува збор за пренамена на ставката 424-за поправки и тековно одржување потоа 480 – за купување на опрема и машини и пренамена на 483- купување на мебел. Исто така промена на буџетот е настанат и со ребалансот изгласан од страна на Собранието.

Табеларен приказ за планирани и потрошени средства по ставки:

Опис на деловите на буџетот	Број на ставка	Планирани средства	Потрошени средства	% на реализација
Основни плати	401	8.000.000,00	4.958.608,00	61,98%
Придонеси за социјално осигурување	402	3.000.000,00	1.926.006,00	64,20%
Надоместоци	404	100.000,00	54.000,00	0,00%
Патни и дневни расходи	420	350.000,00	15.881,00	4,54%
Комунални услуги, греење, комуникација и транспорт	421	1.050.000,00	309.069,00	29,44%
Материјали и ситен инвентар	423	350.000,00	211.174,00	60,34%
Поправки и тековно одржување	424	200.000,00	284.784,00	142,39%
Договорни услуги	425	350.000,00	142.800,00	40,80%
Други тековни расходи	426	200.000,00	182.191,00	91,10%
Купување на опрема машини	480	300.000,00	1.053.385,00	351,13%
Граджни објекти	482	250.000,00	0	0,00%
Купување на мебел	483	150.000,00	591.416,00	394,28%
Вложувања и нефинансиски средства	485	300.000,00	63.000,00	21,00%
Купување на возила	486	600.000,00	0	0,00%
ВКУПНО		15.200.000,00	9.792.314,00	64,42%

ЗАКЛУЧОК

Во првата година од основањето на Комисијата за спречување и заштита од дискриминација постигнати се значителни, видливи и мерливи резултати од нејзиното работење. Иако соочена со голем број на предизвици, 2021 година може да се оцени како успешна година во областа на афирмација на човековите права и слободи, борбата против нееднаквоста и елиминација на сите видови дискриминација. Комисијата се етаблира како независно, професионално, ефективно и ефикасно, проактивно, транспарентно и достапно тело кое одговара на потребите на граѓаните за заштита и промоција на нивните права, што резултира со зголемена доверба кај јавноста.

КСЗД постои речиси една година и се уште не е доволно препознаена како значаен општествен чинител од областа на заштита од дискриминација и човекови права. Сепак, постигнат е одреден напредок во овој дел преку потпишувањето на неколку меморандуми за соработка со други институции и организации.

Комисијата донесе Деловник за работа, Правилник за внатрешна организација, Правилник за систематизација на работните места, потоа петгодишен Стратешки план за периодот 2021-2026, Годишен план за работа за 2022 година итн.

Иако во Законот за спречување и заштита од дискриминација е утврдена самостојноста во користењето, распределбата и намената на средствата за работа обезбедени во буџетот, вклучително и средствата за соодветно приспособување за лицата со попреченост, надлежниот орган за донесување изготвување и извршување на буџетот на Република Северна Македонија не ја усогласи потребната законска регулатива која што е во нивна надлежност за да може Комисијата да функционира како независно и самостојно тело.

Од досегашната пракса во работењето, утврдено е дека Законот содржи одредени недоследности, особено недоречености кои ја компромитираат целокупната постапка за утврдување на дискриминација, односно нејзиниот конечен исход. Имено, во делот кој се однесува на прекршочната постапка, законот има недоречености поради кои Комисијата нема мандат, ниту утврдени механизми согласно кои ќе ги следи примената на нејзините препораки во насока на елиминирање на утврдената дискриминација.

Во составот на КСЗД постои непополната позиција поради оставка на еден од избраните членови. Иако, огласот за избор на член на КСЗД беше објавен во јули 2021 година, процедура не е завршена и КСЗД работи без еден член.

На крајот може да заклучиме дека и натаму преостануваат голем број предизвици пред Комисијата за спречување и заштита од дискриминација од кои зависи ефективност и ефикасноста во работењето на ова тело. Неизвршениот избор на седмиот член на Комисијата, малиот број на вработени во стручната служба, рестриктивниот буџет, како и неможност за функционална самостојност при користење на буџетските средства, го намалува потенцијалот за остварување и реализација на законските надлежности.

Ентузијазмот и енергичноста на членовите на Комисијата и вработените во службата сè уште се на високо ниво и насочени кон справување со сите предизвици кои се појавуваат на патот кон формирање на вистински независно тело за промоција на еднаквоста и заштита и елиминација на сите форми на дискриминација во нашето општество.

ПРЕПОРАКИ

Во насока на подобрување на целокупното работење и зголемување на ефектите од работа на Комисијата, потребно е во следниот период да се преземат одредени мерки и активности кои ќе придонесат за нејзино подобра функционирање.

1. Да се иницираат измени и дополнувања на Законот за спречување и заштита од дискриминација заради доуредување на прекршочната постапка за утврдување на механизми согласно кои Комисијата ќе ја следи примената на препораките во насока на елиминирање на утврдената дискриминација.
2. Собранието на РС Македонија да го избере седмиот член на Комисијата заради комплетирање на нејзиниот состав.
3. Собранието на РС Македонија да даде автентично толкување на член 15 став (2), а во врска со став (4) од Законот за спречување и заштита од дискриминација.
4. Министерството за финансии како орган надлежен за донесување изготвување и извршување на буџетот на Република Северна Македонија да предложи измена на Законот за извршување на буџетот за да може Комисијата да функционира како независно и самостојно тело.
5. Комисијата за спречување и заштита од дискриминација да иницира постапки за пополнување на работните места заради доекипирање на стручната служба.
6. Комисијата за спречување и заштита од дискриминација да преземе конкретни мерки и активности за зголемување на видливоста и нејзина промоција.

ПРИЛОЗИ

ПРИЛОГ 1:

ТАБЕЛАРЕН ПРЕГЛЕД НА СЛУЧАИТЕ НА УТВРДЕНА ДИСКРИМИНАЦИЈА СПОРЕД ОБЛАСТИТЕ, ВИДОВИТЕ И ОСНОВИТЕ НА ДИСКРИМИНАЦИЈА

ОБЛАСТ НА ДИСКРИМИНАЦИЈА	ВИДОВИ НА ДИСКРИМИНАЦИЈА	ОСНОВИ НА ДИСКРИМИНАЦИЈА	БРОЈ НА СЛУЧАИ
Работата и работните односи	Вознемирување	Лично својство и општествен статус	1
		Политичко уверување	1
	Директна дискриминација	Возраст	1
		Образование	1
		Пол	2
		Политичко уверување	1
		Родов идентитет	1
	Директна дискриминација и вознемирување	Национална или етничка припадност	1
	Директна дискриминација и индиректна дискриминација	Лично својство и општествен статус	3
	Директна дискриминација и продолжена дискриминација	Образование	1
		Образование и политичко уверување	1
	Индиректна дискриминација	Образование	1
Пристап до добра и услуги	Вознемирување	Раса, боја на кожа, национална или етничка припадност, припадност на маргинализирана група, имотен статус и друга основа	1
		Сексуална ориентација и родов идентитет	1
	Директна дискриминација	Боја на кожа и национална или етничка припадност	2
		Родов идентитет	1
	Директна дискриминација и интерсекциска дискриминација	Национална или етничка припадност, припадност на маргинализирана група, социјално потекло и лично својство и општествен статус	1
		Раса, боја на кожа, национална или етничка припадност, припадност на маргинализирана група и социјално потекло	2
	Директна дискриминација и продолжена дискриминација	Попреченост	2
	Продолжена дискриминација	Попреченост	1
Јавно информирање, медиуми и социјални мрежи	Вознемирување	Пол и род	1
		Пол, семејна или брачна состојба и лично својство и општествен статус	1
		Сексуална ориентација и родов идентитет	1
		Сексуална ориентација, родов идентитет и припадност на маргинализирана група	2
	Директна дискриминација	Сексуална ориентација	1
	Повикување, поттикнување и инструкции за дискриминација и вознемирување	Национална или етничка припадност, пол, припадност на маргинализирана група, сексуална ориентација, родов идентитет и лично својство и општествен статус	1
Правосудство, управа и избирачки права	Директна дискриминација	Возраст, здравствена состојба и лично својство и општествен статус	1
		Лично својство и општествен статус	2
	Директна дискриминација и индиректна дискриминација	Возраст	1
Образование	Вознемирување	Род, сексуална ориентација, родов идентитет, припадност на маргинализирана група и социјално потекло	1
	Индиректна дискриминација	Образование	1
Спорт	Директна дискриминација и продолжена дискриминација	Лично својство и општествен статус	1
ВКУПНО			40

ПРИЛОГ 2:

ПРИМЕРИ ОД ПРАКСАТА

Случај 1:

Утврдена директна дискриминација по основ на етничка припадност, маргинализирана група, општествен статус и социјално потекло во областа на пристап до добра и услуги.

До Комисијата за спречување и заштита од дискриминација беше поднесена претставка од страна Здружение за правна едукација и транспарентност СТАНИЦА П.Е.Т. Прилеп со која се известува дека Кафе бар "ONYX"- Прилеп, има предизвикано дискриминација, по основ на етничка припадност, маргинализирана група, општествен статус и социјално потекло во областа на пристап до добра и услуги.

Во претставката е наведено дека од страна на менаџерот на Кафе бар "ONYX" –Прилеп на вработените во здружението не им бил дозволен влез во кафе-барот. Дискриминаторските активности се однесуваат на тоа што во моментот кога се обиделе да влезат во кафулето биле група со мешан етникум од кои тројца од ромска и две од македонска припадност. Иако видно имало слободни маси, лицата од страна на менаџментот биле известени дека без резервација на нивната Фејсбук страна не може да бидат услужени.

Комисијата за спречување и заштита од дискриминација, во конкретниот случај го разгледа предметот и констатира дека е извршена директна дискриминација, по основ на етничката припадност, маргинализирана група, општествен статус и социјално потекло. Имајќи предвид дека менаџерот и сопственикот на кафе барот не им дозволиле на подносителите на претставката да влезат во кафе барот постои повреда на Законот за спречување и заштита од дискриминација. Комисијата посебно ги зема во предвид изјавите од А.Б., Џ.Б, В.Ш, и Х.З, кои што поднесоа своерачно потпишани Изјави за потврда на настанот, и се ставени во прилог како доказ во поднесената претставка.

Комисијата за спречување и заштита од дискриминација даде препорака на Кафе бар "ONYX"- Прилеп, јавно да се извини на својата Фејсбук страна како и во минимум еден од печатените медиуми во рок од 30 дена од денот на приемот на препораката и понатаму да не врши дејствија на дискриминација, при што за тоа да ја извести Комисијата.

И покрај тоа што во своето мислење, Комисијата даде препорака Кафе бар "ONYX"- Прилеп да ја информира Комисијата за спречување и заштита од дискриминација за преземените мерки во рок од 30 дена од приемот на мислењето, во согласност со член 27, став 3 од Законот за спречување и заштита од дискриминација, истата не го стори тоа.

Бидејќи Кафе бар "ONYX"- Прилеп во законски предвидениот рок не не извести за преземени мерки во однос на нашите препораки и во однос на отстранување на повредата на правото, Комисијата согласно член 27 став 3 поднесе Барање за покренување на прекршочна постапка пред надлежниот суд на прекршоци и постапката е сеуште во тек.

Случај 2:

Отфрлена претставка заради ненадлежност по основ на семејна и брачна состојба во областа на социјална сигурност и социјална заштита.

До Комисијата за спречување и заштита од дискриминација беше доставена претставка за заштита од дискриминација од страна М. М. од Скопје, за извршена директна дискриминација по основ на семејна и брачна состојба во областа социјална сигурност и социјална заштита.

Во претставката е наведено дека води постапка во ЈУ Меѓуопштински центар за социјални работи Град Скопје која се однесува на начинот на видување на бабата по татко со малолетните деца и бара од Комисијата да преземе одредени дејствија согласно настанат случај на ден во Меѓуопштински центар за социјални работи во Град Скопје.

После разгледувањето на списите од предметот Комисијата одлучи дека постапувањето по адресираниот проблем не спаѓа во рамките на законските надлежности на Комисијата за спречување и заштита од дискриминација.

Во членот 21 од истиот Законот за спречување и заштита од дискриминација таксативно се набројани законските надлежности на Комисијата за спречување и заштита од дискриминација, согласно кои Комисијата нема надлежност и стручност да ја оценува работата на стручниот тим во Меѓуопштинскиот центар за социјална работа Скопје.

Комисијата за спречување и заштита од дискриминација ја отфрли претставката поради тоа што постапувањето по адресираниот проблем не спаѓа во рамките на законските надлежности на Комисијата за спречување и заштита од дискриминација.

Случај 3:

Неутврдена дискриминација врз основ на раса, боја на кожа, национална и етничка припадност во областа на пристап до добра и услуги

До Комисијата за заштита од дискриминација беше поднесена претставка од подносителката Е.Д. против ТАВ Македонија ДООЕЛ Меѓународен Аеродром Скопје. Во поднесената претставка, подносителката смета дека е жртва на дискриминација врз основ на раса, боја на кожа, национална и етничка припадност во областа на пристап до добра и услуги.

Во поднесената претставка подносителката наведува дека сакала да патува во СР Германија но дека не и бил дозволен излез од страна на вработен во аеродромот во одделот за чекирање. Подносителката согласно здравствените

мерки и протоколи поседувала уреден сертификат за вакцинација и негативен ПЦР тест не постар од 72 часа. Според подносителката, тој ден на аеродромот било видно дека сите што биле од Ромска националност биле вратени додека на останатите им бил дозволен излез да патуваат. Затоа подносителката смета дека се прекршени нејзините човекови права и е прекршено правото на слободно движење а со тоа и е нанесена директна дискриминација. Е. Д. посочува дека при влез во аеродромот приложила: 1) Сертификат од 1-ви септември 2021 година за Ковид 19-вакцинација со вакцината Синовак, 2) потврда за негативен тест, 3) копија од авионска карта за патување и 4) копија од пасош на лицето кое го посетува. Истите документи како доказ се поднесени и до Комисијата.

Комисијата согласно чл. 24, ст. 7 и чл. 26 од Законот за спречување и заштита од дискриминација достави Известување со барање за произнесување по наводите од претставката. Во Законски предвидениот рок ТАВ Македонија ДООЕЛ Меѓународен Аеродром Скопје достави одговор по Барањето за произнесување и во истото ни укажа дека патничката имала купено авиобилет од авиокомпанијата Wizzair, со што таа склучила договор за патување со Wizzair а со тоа морала да ги следи условите за патување на таа авиокомпанија. Врз основа на информации од Wizzair доставени до ТАВ Македонија на 22 август 2021 година, Република Северна Македонија е ставена во категоријата држави со висока инцидената и дека условите за влез во Сојузна Република Германија се применливи согласно Timatic системот на IATA (Меѓународно здружение за воздушен превоз, систем што се користи од страна на ТАВ Македонија за верификација на документи на патници) каде се набројани сите применливи ограничувања за влез и транзит.

Врз основа на I port Travel doc. апликација што се користи од страна на ТАВ Македонија, следните услови за патување во Германија се применливи:

1. Потврда за вакцинација против Ковид-19, под услов патникот да примил 2 дози од вакцина AstraZeneca, Johnson and Johnson, Pfizer-BioNTech или Moderna и

Сертификат за опоравување што покажува дека патникот се опоравил од Ковид-19 во изминатите 45 дена или негативен ПЦР тест резултат добиен 72 часа пред поаѓање или негативен антиген тест добиен во рок од 48 часа пред поаѓање. По разгледувањето на наводите од претставката, доказите кон претставката, поднесокот за произнесување на потенцијалниот дискриминатор и важечката законска регулатива, Комисијата за спречување и заштита од дискриминација го заклучи следното:

Согласно наведените проверки за патување на Wizzair IATA-Timatic and I port Travel Doc, патничката не ги исполнила условите за патување за влез во Сојузна Република Германија на 13 септември 2021 година затоа што:

1. Е. Д. не поседувала валиден сертификат за целосна вакцинација (валиден 14 дена пред датумот на заминување). Приложениот сертификат за вакцинација бил од 1 септември 2021, додека нејзиниот лет бил на 13 септември 2021, што значи дека не биле поминати 14 дена.
2. Е. Д. не поседувала сертификат за целосна вакцинација со вакцините кои се прифатени од страна на СР Германија на датумот на патување AstraZeneca, Johnson and Johnson, Pfizer-BioNTech или Moderna.
3. Патувањето не било од есенцијални/суштински причини како што е пропишано од државата СР Германија во однос на ограничувањата за патување во услови на Ковид-19, односно патничката е македонски државјанин и сакала да патува како турист.
4. Според I Port Travel Doc апликацијата условот за патување, негативен

ПЦР тест е потребно да се исполни заедно со условот за примена вакцина признаена од СР Германија.

5. Во одговорот на ТАВ исто така се нагласува дека во 2021 година поради неисполнување на наведените услови на 4239 патници не им било дозволено да патуваат.

Комисијата за спречување и заштита од дискриминација, во конкретниот случај не утврди повреда на правот на еднаквост, односно утврди дека ТАВ Македонија како аеродромски оператор ги следи правилата и условите за патување наложени од страна на авиокомпаниите и државите на пристигнување, вклучително и рестрикциите за патување во однос на Ковид-19 наложени од секоја држава поединечно. Во согласност со член 3, 6 и член 27 од Законот за спречување и заштита од дискриминација од доставените и прибавените факти и докази Комисијата одлучи како во диспозитивот на ова мислење.

Случај 4:

Неутврдена дискриминација врз основ на вакцинален статус односно личен и општествен статус во областа на образование

До Комисијата за заштита од дискриминација беше поднесена претставка од подносителката М.Г. против општинско основно училиште Св. Климент Охридски од Скопје. Во поднесената претставка, подносителката смета дека е жртва на дискриминација врз основ на личен и општествен областа на образование.

Во поднесената претставка подносителката наведува дека нејзиниот син С.Г.е дискриминиран врз основа на вакцинален статус односно личен статус од страна на општинското основно училиште „Св. Климент Охридски“ од Скопје. Имено, при уписниот период училиштето „Св. Климент Охридски“ одбиле да го запишат нејзиното дете поради отсуство на потврда за примени на сите задолжителни вакцини, односно подносителката на претставката не го вакцинирала своето дете со MRP вакцина.

Комисијата согласно чл. 24, ст. 7 и чл. 26 од Законот за спречување и заштита од дискриминација достави Известување со барање за произнесување по наводите од претставката. Во Законски предвидениот рок општинско основно училиште „Св. Климент Охридски“ достави одговор по Барањето за произнесување и во истото ги негира сите наводи. Имено, во одговорот известуваат дека Комисијата за запишување на ученици во прво одделение основана при училиштето, во уписниот период за предметниот настан, одбиле да извршат упис на С.Г. врз основа на фактот дека недостасувала потврда за примените задолжителни вакцини. За одлуката веднаш бил известен родителот, односно М.Г., по што родителот го известил школото дека е против вакцинација и дека не би го вакцинирала нејзиното дете. Во оваа насока, се нотира дека согласно член 46 став 2 од Законот за основно образование, дете не може да биде запишано без потврда за примени задолжителни вакцини. Следствено, М. Г. поднела претставка и до Државниот просветен инспекторат по што откако бил извршен увид во работата, било констатирано дека училиштето не постапило спротивно на законските норми.

Комисијата ги истражи наводите на двете страни во постапката и ги анализираше во однос на утврдување на фактичката состојба потребна за оформување на мислење. Комисијата сметаше дека во конкретниот случај нема повреда на правото на еднаквост, односно основното училиште Св. Климент

Охридски од Скопје не извршил дискриминација врз основа на личен статус врз М. Г. во смисла на Законот за спречување и заштита од дискриминација. Основното училиште постапувало согласно законот, мерките и препораките на надлежните власти кои се во насока на заштита на јавното здравје. Во едно демократско општеството надлежните власти го земаат во предвид врвниот приоритет на заштита на здравјето на сите граѓани. Следствено, релевантните закони и документи поврзани со задолжителната вакцинација имаат легитимна цел во насока на заштита од болести кои претставуваат сериозна закана по здравјето на граѓаните. Иако со Уставот на Р. Северна Македонија на секој граѓанин му се гарантира почитување и заштита на приватноста на неговиот личен и семеен живот и на достоинството и угледот, сепак граѓаните имаат и обврска да не го загрозуваат здравјето на другите.

Комисијата за спречување и заштита од дискриминација, во конкретниот случај не утврди дискриминација врз основа на личен статус од страна на општинското основно училиште Св. Климент Охридски од Скопје врз М. Г. од Скопје.

Случај 5:

Утврдена директна дискриминација по основ на сексуална ориентација во областа на пристап до добра и услуги.

До Комисијата за спречување и заштита од дискриминација беше доставена претставка за заштита од дискриминација од Хелсиншкиот комитет за човекови права од Скопје против Мото клубот ПЕЛИСТЕР од Битола.

Во претставката беше наведено дека наведениот Клуб на својот профил „Offroad Club Pelister Bitola“ на социјалната мрежа Фејсбук, споделило објава во која е наведено дека припадници на ЛГБТ заедницата, не можат да бидат членови на Офф Роад Клуб Пелистер и дека истите не се пожелни да присуствуваат на нивните настани, од причини што тоа било политика на клубот, донесена едногласно од сите членови и раководството, а нивниот клуб го граделе на правилни човекови вредности, во основа на христијанството и исламот.

Комисијата постапувајќи по претставката утврди дека од објавата на клубот, јасно се гледа дека на припадниците на ЛГБТИ заедницата им е оневозможено зачленувањето во здружението и присуството на нивните настани, што преставува недвосмислена директна дискриминација по основ на сексуалната ориентација, по што утврди директна дискриминација и во рамки на законските надлежности даде препорака веднаш да се отстрани дискриминаторската содржина објавена на профилот „Offroad Club Pelister Bitola“ на социјалната мрежа Фејсбук, сопственост на Здружението на граѓани Мото клуб ПЕЛИСТЕР Битола. Истовремено, Комисијата во препораката го задолжи Здружението на граѓани Мото клуб ПЕЛИСТЕР Битола во иднина да дозволува еднаков пристап и членство на сите лица без разлика на нивната сексуална ориентација или родов идентитет, согласно Законот за спречување и заштита од дискриминација.

Здружението на граѓани Мото клуб ПЕЛИСТЕР Битола ја извести Комисијата дека постапи по препораката, односно дека објавата е отстранета од нивниот профил на социјалната мрежа Фејсбук и дека во иднина слободно ќе може да членуваат лица без разлика на нивната сексуална ориентација или родов идентитет.

Случај 6:

Утврдена директна интерсекциска дискриминација врз основа на раса, боја на кожа, социјално потекло, етничка припадност и припадност на маргинализирана група

До Комисијата за спречување и заштита од дискриминација е доставена претставка за заштита од дискриминација од страна на Хелсиншкиот комитет за човекови права во Скопје, против Јавното сообраќајно претпријатие Скопје. Во претставката е наведено дека возач на автобус на градска линија бр. 22, во моментот кога автобусот се наоѓал на автобуската станица 271 – Соборен храм, насилно исфрлил од автобусот жена и нејзини две малолетни деца (од кое едното било во количка) – сите припадници на ромската етничка, кои претходно биле туркани од другите патници во автобусот. Возачот на автобусот во моментот на исфрлањето извикал „Вие циганите само гужва правите, не ве пуштам веќе во автобус“.

Комисијата, ценејќи ги наводите во претставката и приложените докази, утврди дека возачот на ЈСП на автобуската линија 22 со број на табели SK-2275-AB го ограничил правото на еднаков пристап до јавни добра и услуги на семејство од ромска етничка припадност врз основа на нивната раса, боја на кожа, социјално потекло, етничка припадност и припадност на маргинализирана група, а дополнително предизвикал ситуација во која го понижил и навредил семејството, предизвикувајќи и чувство на страв и вознемиреност.

Следствено на тоа, Комисијата утврди дека дискриминацијата се однесува во областа на пристапот на јавниот пристап до добра и услуги, при што препорача Јавното сообраќајно претпријатие Скопје да преземе мерки кои ќе придонесат во насока на превенција на идни дискриминаторски практики од страна на возачите на нивните автобуси имајќи во предвид дека Комисијата за спречување и заштита од дискриминација и во минатото има утврдено дискриминација за слични предметни настани. Согласно препораката, Јавното сообраќајно претпријатие треба да спроведе обука за дискриминација во насока на сензибилизација на возачите при нивната работа со најразлични маргинализирани групи и за истото да ја извести Комисијата за спречување и заштита од дискриминација.

ЈСП Скопје во законски предвидениот рок ја извести Комисијата дека се согласни да постапат по препораката на Комисијата. Односно ЈСП Скопје во известувањето се обраќаат со барање до Комисијата со молба да им искочиме во пресрет и претставник на Комисијата да одржи предавање на тема “Превенција од дискриминација”. Понатаму, ЈСП Скопје во дописот изразува подготвеност за спроведување на наведената обука на своите вработени во соработка со претставник од КСЗД, се во интерес на унапредувањето на спречувањето и заштитата од дискриминација. За таа цел Комисијата е во тек на донесување подзаконски акт за начинот и формата на одржување обуки од областа на промоција, превенција и заштита од дискриминација во случаи кога утврдува зачестени случаи на дискриминаторско однесување кај ист субјект.

Случај 7:

Утврдена директна дискриминација врз основ на етничка припадност и религија или верско уверување во областа на образование

До Комисијата за спречување и заштита од дискриминација поднесена е претставка од подносителот З. Р. припадник на бошњачкиот народ, против Министерство за образование и наука.

Во претставката е наведено дека во учебниците по Историја за основно и средно гимназиско образование постојат содржини кои не се во согласност со Уставот на РСМ, Закон за учебници за основно и средно образование Концепција за изработка на учебници и Методологија за вреднување на учебник, Биро за развој на образование Скопје 2010, Методологија за вреднување на учебниците за основно и средно образование, Биро за развој на образование Скопје 2009 и други домашни и меѓународни правни акти од областа на човековите права и образованието. Поточно подносителот наведува повеќе учебници по Историја во кои се содржани несоодветни и дискриминаторски содржини, меѓу другите, во учебникот на Милан Бошковски и др. Историја за 7-мо одделение, Просветно дело, Скопје 2016 година- „Балкан и Македонија под османската власт до крајот на XVIII век“, стр. 100, подносителот бара да се избрише реченицата „Исламизираното население е познато како бошњаци, торбеши и помаци“, бидејќи оваа реченица е навредлива за Бошњациите бидејќи се претставени како некоја религиска група. Бошњачкиот народ е уставотворен народ на РСМ и истата констатација е во спротивност на Уставот на РСМ, а со оваа реченица индиректно се негира и бошњачката нација и државата Босна и Херцеговина каде што Бошњациите се мнозинско население и носители на суверенитетот на БИХ, како и во учебникот на Ѓорѓи Павловски и др., Историја за 9-то одделение, Просветно дело, Скопје 2005- „Балканските држави и народот во Првата светска војна“, стр. 12, подносителот смета дека во текстот „Словенците, Хрватите и Муслиманите од земјите под австриска власт биле принудени да земат учество во војната и да се борат за туѓи интереси а против својата волја“, принципиелно е да се користи името Бошњак а не верска одредница муслиман бидејќи познато е дека муслиманите во БИХ биле и се Бошњаци со јасен континуитет.

По изведувањето на сите факти и докази Комисијата за спречување и заштита од дискриминација утврди дека со ставање во употреба на наведените содржини во учебниците по Историја Министерство за образование извршило директна дискриминација, со што Содржината на учебниците предизвикува чувство на пониженост, повреда на достоинство на група луѓе, кое произлегува од дискриминаторска основа сторена од страна на Министерство за образование и наука и авторите на учебниците. Следствено на тоа, Комисијата утврди директна дискриминација по основ на етничка припадност и религија или верско уверување извршена од страна на Министерство за образование и му препорача на истото да ги отстрани несоодветните содржини во учебниците по историја за средно гимназиско образование кои се однесуваат на Бошњациите и Босна и Херцеговина, притоа, редовно да ја информира Комисијата за сите преземени дејствија во однос на ова прашање и при креирање на наставни планови и програми за основно и средно образование да води сметка учебниците да немаат дискриминаторски содржини.

ПРИЛОГ 3:

УРНЕК ЗА ПРИЈАВА НА ДИСКРИМИНАЦИЈА

Република Северна Македонија
КОМИСИЈА ЗА СПРЕЧУВАЊЕ
И ЗАШТИТА ОД ДИСКРИМИНАЦИЈА

Republika e Maqedonisë së Veriut
KOMISIONI I PARANDALIMIT
DHE I MBROJTJES NGA DISKRIMINIMI

ПРЕТСТАВКА

ВАЖНО: Од претставката која ни ја упатувате, копија ќе биде доставена до физичкото/правното лице, односно органот против кого ја поднесувате претставката.

ЛИЧНИ ПОДАТОЦИ ЗА ПОДНОСИТЕЛОТ

1. ИМЕ:

2. ПРЕЗИМЕ:

3. НАЗИВ:

(доколку подносителот е правно лице)

4. АДРЕСА/СЕДИШТЕ:

(доколку подносителот е правно лице)

5. ПОЛ: _____

6. ДАТУМ НА РАЃАЊЕ: _____

7. ТЕЛЕФОН: _____

E-MAIL:

8. ЕТНИЧКА ПРИПАДНОСТ: _____ (не е задолжителен податок)

9. ДАЛИ ЈА ПОДНЕСУВАТЕ ПРЕТСТАВКАТА ЗА ИМЕ НА ДРУГО ЛИЦЕ:

(одговорете со ДА или НЕ)

10. АКО ОДГОВОРОТ НА ПРЕТХОДНОТО ПРАШАЊЕ Е ПОТВРДЕН, НАВЕДЕТЕ ВО ЧИЕ ИМЕ ЈА ПОДНЕСУВАТЕ ПРЕТСТАВКАТА:

11. ДАЛИ ИМАТЕ СОГЛАСНОСТ ОД ЛИЦЕТО ВО ЧИЕ ИМЕ ЈА ПОДНЕСУВАТЕ ПРЕТСТАВКАТА: _____ (одговорете со ДА или НЕ; доколку

ДА, истата приложете ја)

ПОДАТОЦИ ЗА ФИЗИЧКОТО/ПРАВНОТО ЛИЦЕ, ОДНОСНО ОРГАНОТ ПРОТИВ КОГО ЈА ПОДНЕСУВАТЕ ПРЕТСТАВКАТА

1. АКО ПРЕТСТАВКАТА СЕ ОДНЕСУВА НА ПРАВНО ЛИЦЕ/ОРГАН:

- **НАЗИВ:**

- **СЕДИШТЕ:**

- **ТЕЛЕФОН:** _____

- **ДАЛИ СТЕ ВРБОТЕН/А ВО ТОА ПРАВНО ЛИЦЕ/ОРГАН:** _____
(одговорете со ДА или НЕ)

2. АКО ПРЕТСТАВКАТА СЕ ОДНЕСУВА НА ФИЗИЧКО ЛИЦЕ:

- **ИМЕ И ПРЕЗИМЕ:**

- **АДРЕСА:**

- **ТЕЛЕФОН:** _____

- **ДАЛИ ЛИЧНОСТА ЗА КОЈА ТВРДИТЕ ДЕКА ВЕ ДИСКРИМИНИРАЛА ТОА ГО НАПРАВИЛА НА РАБОТНОТО МЕСТО/ИЗВРШУВАЈЌИ ГИ РАБОТНИТЕ ЗАДАЧИ:** _____
(одговорете со ДА или НЕ)

- **АКО ПРЕТХОДНИОТ ОДГОВОР Е ПОЗИТИВЕН, НАВЕДЕТЕ КАДЕ Е ВРАБОТЕНА ЛИЧНОСТА:**

(назив на претпријатието/институцијата/организацијата, адреса, телефон, позиција/работно место на соодветната личност)

ВАЖНО: Доколку има повеќе физички и/или правни лица, односно органи против кои поднесувате претставки, Ве молиме за секој од нив да пополните посебна претставка.

ОСНОВ/И ЗА ДИСКРИМИНАЦИЈА

Заокружете еден или повеќе основи на дискриминација, врз чија основа сметате дека сте дискриминирани.

1. Пол	11. Други видови уверувања
2. Раса	12. Образование
3. Боја на кожа	13. Политичка припадност
4. Род	14. Личен или општествен статус
5. Припадност на маргинализирана група	15. Ментална и телесна попреченост
6. Етничка припадност	16. Возраст
7. Јазик	17. Семејна или брачна состојба
8. Државјанство	18. Имотен статус
9. Социјално потекло	19. Здравствена состојба
10. Религија или верско уверување	20. Сексуална ориентација
	21. Родов идентитет
	22. Некоја друга основа: (наведете која)

КАДЕ СЕ СЛУЧИ НАСТАНОТ ПО КОЈ ПОВОД ПОДНЕСУВАТЕ ПРЕТСТАВКА

1. РАБОТАТА И РАБОТНИТЕ ОДНОСИ
2. ОБРАЗОВАНИЕ, НАУКА И СПОРТ
3. СОЦИЈАЛНА СИГУРНОСТ, ВКЛУЧУВАЊИ ГО И ПОДРАЧЈЕТО НА СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА, ПЕНЗИСКО И ИНВАЛИДСКО ОСИГУРУВАЊЕ, ЗДРАВСТВЕНО ОСИГУРУВАЊЕ И ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА
4. ПРАВОСУДСТВО И УПРАВА
5. ДОМУВАЊЕ
6. ЈАВНО ИНФОРМИРАЊЕ И МЕДИУМИ
7. ПРИСТАП ДО ДОБРА И УСЛУГИ
8. ЧЛЕНУВАЊЕ И ДЕЈСТВУВАЊЕ ВО СИНДИКАЛНИ, ПОЛИТИЧКИ ПАРТИИ, ЗДРУЖЕНИЈА НА ГРАЃАНИ И ФОНДАЦИИ ИЛИ ДРУГИ ОРГАНИЗАЦИИ ЗАСНОВАНИ НА ЧЛЕНСТВО
9. КУЛТУРА
10. ДРУГИ ОБЛАСТИ ОПРЕДЕЛЕНИ СО ЗАКОН

(наведете)

ВАЖНО: Доколку Ви е потребно повеќе место за пишување, употребете додатен лист.

ДОКАЗИ (наведете ги доказите кои ги доставувате во прилог на претставката)

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

1. **ДАЛИ ИМАТЕ ПОВЕДЕНО СУДСКА ПОСТАПКА** _____ (одговорете со ДА или НЕ)

2. **АКО СТЕ ПОВЕЛЕ, ПРЕД КОЈ СУД И КОГА**

(доставете и фотокопија од тужбата)

3. **ДАЛИ СЕ ИМАТЕ ОБРАТЕНО ДО ДРУГА ИНСТИТУЦИЈА** _____
(одговорете со ДА или НЕ)

4. **АКО СТЕ СЕ ОБРАТИЛЕ, ДО КОЈА И КОГА**

(доставете и фотокопија од кореспонденцијата)

МЕСТО И ДАТА

ПОТПИС

ПРИЛОГ 4: ЗАВРШНА СМЕТКА

1

[5] [1] [0]			[0] [7] [4] [8] [3] [7] [8] [3]								[0] [2] [0] [1] [1] [6] [2] [9] [4] [4] [6] [3] [7] [1] [6]									
1 2 3			4 5 6 7 8 9 10 11								12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26									
Вид работа			Идентификационен број (ЕМЕС)								Резервни кодекси									

Назив на субјектот

Комисија за спречување и заштита од дискриминација

Адреса, седиште и телефон

Ул.Даме Груев 1, 1000 Скопје Скопје 023232368

Единствен даночен број

4 0 8 0 0 2 1 5 9 5 6 6 5

Адреса за е-пошта

contact@kszd.mk

020116294463716

(корисници на средства од Буџетот)

ПРИХОДИ И РАСХОДИ

во текот на годината - Биланс на приходите и расходите

од 1 јануари до 31.12. 2021 година

(во денари)

Ред. бр.	Група на сметки или сметка	ПОЗИЦИЈА	Ознака на АОП	Износ	
				Претходна година	Тековна година
1	2	3	4	5	6
		РАСХОДИ:			
		I. ТЕКОВНИ РАСХОДИ	001	0	8.084.513
		(002+007+012+020+024+029+033+039)			
		а) ПЛАТИ И НАДОМЕСТОЦИ	002	0	6.938.614
		(од 003 до 006)			
1.	401	Плати и надоместоци	003		4.958.608
2.	402	Придонеси за социјално осигурување	004		1.926.006
3.	403	Останати придонеси од плати	005		
4.	404	Надоместоци	006		54.000
		б) РЕЗЕРВИ И НЕДЕФИНИРАНИ РАСХОДИ	007	0	0
		(од 008 до 011)			
5.	411	Финансирање на нови програми и потпрограми	008		
6.	412	Постојана резерва (непредвидливи расходи)	009		
7.	413	Тековни резерви (разновидни расходи)	010		
8.	414	Резерви за капитални расходи	011		
		в) СТОКИ И УСЛУГИ	012	0	1.145.899
		(од 013 до 019)			
9.	420	Патни и дневни расходи	013		15.881
10.	421	Комунални услуги, греење, комуникација и транспорт	014		309.069

Ред. бр.	Група на сметки или сметка	ПОЗИЦИЈА	Ознака на АОП	Износ	
				Претходна година	Тековна година
1	2	3	4	5	6
11.	423	Материјали и ситен инвентар	015		211.174
12.	424	Поправки и тековно одржување	016		284.784
13.	425	Договорни услуги	017		142.800
14.	426	Други тековни расходи	018		182.191
15.	427	Привремени вработувања	019		
		г) ТЕКОВНИ ТРАНСФЕРИ ДО ВОЊБУЏЕТСКИ ФОНДОВИ (од 021 до 023)	020	0	0
16.	431	Трансфери до Фондот за ПИОМ	021		
17.	432	Трансфери до Агенцијата за вработување	022		
18.	433	Трансфери до Фондот за здравствено осигурување	023		
		д) ТЕКОВНИ ТРАНСФЕРИ ДО ЕЛС (од 025 до 028)	024	0	0
19.	441	Дотации од ДДВ	025		
20.	442	Наменски дотации	026		
21.	443	Блок дотации	027		
22.	444	Дотации за делегирани одделни надлежности	028		
		г) КАМАТНИ ПЛАЌАЊА (од 030 до 032)	029	0	0
23.	451	Каматни плаќања кон нерезидентни кредитори	030		
24.	452	Каматни плаќања кон домашни кредитори	031		
25.	453	Каматни плаќања кон други нивоа на власт	032		
		е) СУБВЕНЦИИ И ТРАНСФЕРИ (од 034 до 038)	033	0	0
26.	461	Субвенции за јавни претпријатија	034		
27.	462	Субвенции за приватни претпријатија	035		
28.	463	Трансфери до невладини организации	036		
29.	464	Разни трансфери	037		
30.	465	Исплати по извршни исправи	038		
		ж) СОЦИЈАЛНИ БЕНЕФИЦИИ (од 040 до 043)	039	0	0
31.	471	Социјални надоместоци	040		
32.	472	Плаќање на бенефиции од Фондот за ПИОМ	041		
33.	473	Плаќање на надоместоци од Агенцијата за вработување	042		
34.	474	Плаќање на надоместоци од Фондот за здравствено осигурување	043		

Ред. бр.	Група на сметки или сметка	ПОЗИЦИЈА	Ознака на АОП	Износ	
				Претходна година	Тековна година
1	2	3	4	5	6
		II. КАПИТАЛНИ РАСХОДИ (од 045 до 054)	044	0	1.707.801
35.	480	Купување на опрема и машини	045		1.053.385
36.	481	Градежни објекти	046		
37.	482	Други градежни објекти	047		
38.	483	Купување на мебел	048		591.416
39.	484	Стратешки стоки и други резерви	049		
40.	485	Вложувања и нефинансиски средства	050		63.000
41.	486	Купување на возила	051		
42.	487	Капитални трансфери до вонбуџетски фондови	052		
43.	488	Капитални дотации до ЕЛС	053		
44.	489	Капитални субвенции за претпријатија и невладини организации	054		
		III. ОТПЛАТА НА ГЛАВНИНА (од 056 до 058)	055	0	0
45.	491	Отплата на главнина до нерезидентни кредитори	056		
46.	492	Отплата на главнина кон домашни институции	057		
47.	493	Отплата на главнина до други нивоа на власт	058		
		A. ВКУПНИ РАСХОДИ (001 + 044 + 055)	059	0	9.792.314
		Б. ОСТВАРЕН ВИШОК НА ПРИХОДИ - ДОБИВКА ПРЕД ОДАНОЧУВАЊЕ (103 минус 059)	060	0	0
48.	811, 812 и 813	В. ДАНОЦИ, ПРИДОНЕСИ И ДРУГИ ДАВАЧКИ ОД ВИШОКОТ НА ПРИХОДИТЕ - ДОБИВКАТА ПРЕД ОДАНОЧУВАЊЕ	061	0	0
		Г. НЕТО ВИШОК НА ПРИХОДИ - ДОБИВКА ПО ОДАНОЧУВАЊЕ (060 минус 061)	062	0	0
		Д. РАСПОРЕДУВАЊЕ НА НЕТО ВИШОКОТ НА ПРИХОДИТЕ - ДОБИВКАТА (од 064 до 066)	063	0	0
49	830	За покривање на загуба	064		
50	831	За поврат во буџетот односно фондот	065		
51	833	За пренос во наредната година	066		

Ред. бр.	Група на сметки или сметка	ПОЗИЦИЈА	Ознака на АОП	Износ	
				Претходна година	Тековна година
1	2	3	4	5	6
		Г. ВКУПНО (059+060)=105 ако 061 е поголемо од 060 тогаш (059+061)=105	067	0	9.792.314
		ПРИХОДИ: I. ДАНОЧНИ ПРИХОДИ (од 069 до 076)	068	0	0
52.	711	Данок од доход, од добивка и од капитални добивки	069		
53.	712	Придонеси за социјално осигурување	070		
54.	713	Даноци од имот	071		
55.	714	Домашни даноци на стоки и услуги	072		
56.	715	Данок од меѓународна трговија и трансакции (царини и давачки)	073		
57.	716	Еднократни посебни такси	074		
58.	717	Даноци на специфични услуги	075		
59.	718	Такси за користење или дозволи за вршење на дејност	076		
		II. НЕДАНОЧНИ ПРИХОДИ (од 078 до 082)	077	0	0
60.	721	Претприемачки приход и приход од имот	078		
61.	722	Глоби, судски и административни такси	079		
62.	723	Такси и надоместоци	080		
63.	724	Други владини услуги	081		
64.	725	Други неданочни приходи	082		
		III. КАПИТАЛНИ ПРИХОДИ (од 083 до 087)	083	0	0
65.	731	Продажба на капитални средства	084		
66.	732	Продажба на стоки	085		
67.	733	Продажба на земјиште и нематеријални вложувања	086		
68.	734	Приходи од дивиденди	087		
		IV. ТРАНСФЕРИ И ДОНАЦИИ (од 089 до 092)	088	0	9.792.314

Ред. бр.	Група на сметки или сметка	ПОЗИЦИЈА	Ознака на АОП	Износ	
				Претходна година	Тековна година
1	2	3	4	5	6
69.	741	Трансфери од други нивоа на власт	089		9.792.314
70.	742	Донации од странство	090		
71.	743	Капитални донации	091		
72.	744	Тековни донации	092		
		V. ДОМАШНО ЗАДОЛЖУВАЊЕ (од 094 до 096)	093	0	0
73.	751	Краткорочни позајмици од земјата	094		
74.	753	Долгорочни обврзници	095		
75.	754	Друго домашно задолжување	096		
		VI. ЗАДОЛЖУВАЊЕ ВО СТРАНСТВО (од 098 до 100)	097	0	0
76.	761	Меѓународни развојни агенции	098		
77.	762	Странски влади	099		
78.	769	Други задолжувања во странство	100		
79.	771	VII. ПРОДАЖБА НА ХАРТИИ ОД ВРЕДНОСТ Продажба на хартии од вредност	101		
80.	781	VIII. ПРИХОДИ ОД ОТПЛАТА НА ЗАЕМИ Приходи од наплатени дадени заеми	102		
		A. ВКУПНИ ПРИХОДИ (068+077+083+088+093+097+101+102)	103	0	9.792.314
81.	890	Б. НЕПОКРИЕНИ РАСХОДИ (059+061 минус 103)	104	0	0
		В. ВКУПНО: (103+104=067)	105	0	9.792.314
82.		Г. ПОСЕБНИ ПОДАТОЦИ: Просечен број на вработени врз основа на часовите на работа во пресметковниот период (цел број)	106		

Во Скопје
На ден 28.02. 2022 година

Лице одговорно
за составување
на билансот
Кире Василев

М.П.
Раководител
Кире Василев

Идентификационен број (ЕМБС)										Период										Контролор									
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26				
5	1	0	0	7	4	8	3	3	7	8	3	0	2	0	1	1	6	2	9	4	4	6	3	7	1	6			

Вид работа

Резервни кодекси

Назив на субјектот

Адреса, соопштение и телефон

Единствен даночен број

Назив на корисникот

Адреса за е-пошта

Комисија за спречување и заштита од дискриминација

Ул.Даме Груев 1, 1000 Скопје

Скопје 023232368

4 0 8 0 0 2 1 5 9 5 6 6 5

contact@kszd.mk

БИЛАНС НА СОСТОЈБА

на ден 31.12. 2021 година

020116294463716

(во денари)

Ред. бр.	Група на сметки или сметка	П О З И Ц И Ј А	Ознака на АОП	И з н о с		
				Претходна година	Бруто	Исправка на вредноста
1	2	3	4	5	6	7
		А) АКТИВА: ПОСТОЈАНИ СРЕДСТВА (112+113+114+122+123)	111	0	1.852.227	71.073
						1.781.154
1.	00	I. НЕМАТЕРИЈАЛНИ СРЕДСТВА	112			0
2.	010, 011, 012 и 015	II. МАТЕРИЈАЛНИ ДОБРА И ПРИРОДНИ БОГАТСТВА	113			0
		III. МАТЕРИЈАЛНИ СРЕДСТВА (115 ДО 121)	114	0	1.852.227	71.073
						1.781.154
3.	020 и 029А	Градежни објекти	115			0
4.	21 и 029Д	Станови и деловни објекти	116			0

Ред. бр.	Група на сметки или сметка	П О З И Ц И Ј А	Оценка на АОП	И з н о с			
				Претходна година	Тековна година		Нето (6-7)
					Бруто	Исправка на вредноста	
1	2	3	4	5	6	7	8
5.	022 и 029	Опрема	117		1.852.227	71.073	1.781.154
6.	023 и 029Д	Повеќегодишни насаи	118				0
7.	024 и 029Д	Основни стадо	119				0
8.	025 и 029	Други материјални средства	120				0
9.	026 и 029Д	Аванси за материјални средства	121				0
10.	030	III - 1. МАТЕРИЈАЛНИ СРЕДСТВА ВО ПОДГОТОВКА	122				0
11.	04	IV. ДОЛГОРОЧНИ КРЕДИТИ И ПОЗАЈМИЦИ ДАДЕНИ ВО ЗЕМЈАТА И СТРАНСТВО И ОРОЧЕНИ СРЕДСТВА	123				0
		Б) ПАРИЧНИ СРЕДСТВА И ПОБАРУВАЊА (125+134+135+140+141+142+143+144+145+146)	124	0	966.149	0	966.149
		I. ПАРИЧНИ СРЕДСТВА (126 до 133)	125	0	0	0	0
12.	100	Сметка	126				0
13.	101	Благајна	127				0
14.	102	Издадени парични средства	128				0
15.	103	Отворени акредитиви	129				0
16.	104	Девизна сметка	130				0
17.	105	Девизни акредитиви	131				0
18.	106	Девизналагајна	132				0

Ред бр.	Група на сметки или сметка	П О З И Ц И Ј А	Оценка на ЛОП	И з н о с			
				Претходна година	Тековна година		Нето (6-7)
					Бруто	Исправка на вредноста	
1	2	3	4	5	6	7	8
19.	108	Други парични средства	133				0
20.	11	II. ХАРТИИ ОД ВРЕДНОСТ	134				0
		III. ПОБАРУВАЊА (136 до 139)	135	0	0	0	0
21.	120	Побарувања од буџетот	136				0
22.	121	Побарувања од фондот	137				0
23.	122 и 129д	Побарувања од купувачи во земјата	138				0
24.	123 и 129д	Побарувања од купувачи во странство	139				0
25.	13	IV. ПОБАРУВАЊА ЗА ДАДЕНИ АВАНСИ, ДЕПОЗИТИ И КАУЦИИ	140				0
26.	14	V. КРАТКОРОЧНИ ФИНАНСИСКИ ПОБАРУВАЊА	141				0
27.	15	VI. ПОБАРУВАЊА ОД ВРАБОТЕНИТЕ	142				0
28.	16	VII. ФИНАНСИСКИ ПРЕСМЕТКОВНИ ОДНОСИ	143				0
29.	17	VIII. ПОБАРУВАЊА ОД ДРЖАВАТА И ДРУГИ ИНСТИТУЦИИ	144				0
30.	190 до 197	IX. АКТИВНИ ВРЕМЕНСКИ РАЗГРАНИЧУВАЊА	145				0
31.	198	Други активни временски разграничувања	146		966.149		966.149
		V) МАТЕРИЈАЛИ, РЕЗЕРВНИ ДЕЛОВИ И СИТЕН ИНВЕНТАР (148 до 153)	147	0	0	0	0
32.	31	Материјали	148				0

Ред. бр.	Група на сметки или сметка	П О З И Ц И Ј А	Ознака на АОП	И з н о с			
				Претходна година	Тековна година		Нето (6-7)
					Бруто	Исправка на вредноста	
1	2	3	4	5	6	7	8
33.	32	Резерви делови	149				0
34.	36	Ситен инвентар	150				0
35.	60	Производство	151				0
36.	63	Готови производи	152				0
37.	65, 66 и 67	Стокни, аванси, депозити и науции	153				0
		Г) НЕПОКРИЕНИ РАСХОДИ И ДРУГИ ДОЛГОРОЧНИ КРЕДИТИ И ЗАЕМИ (155 до 157)	154	0	0	0	0
38.	090	Непокриени расходи од поранешни години	155				0
39.	092	Непокриени расходи	156				0
40.	095	Примени долгорочни кредити и заеми	157				0
41.	08	III. ДРУГИ СРЕДСТВА	158				0
		ВКУПНА АКТИВА (111+124+147+154+158)	159	0	2.818.376	71.073	2.747.303
42.	990 до 994	ВОЊЕМИЛАНСНА ЕВИДЕНЦИЈА-АКТИВА	160		93		93

Ред. бр.	Група на сметки или сметка	П О З И Ц И Ј А	Ознака на АОП	И з н о с	
				Претходна година (Почетна состојба) (Тековна година)	Износ на денот на билансирање
1	2	3	4	5	6
43.	900	I. ПАСИВА: ИЗВОРИ НА КАПИТАЛНИ СРЕДСТВА (162+163)	161	0	1.781.154
44.	901	Државен-јавен капитал	162		1.781.154
45.	91	Останат капитал (залихи на материјали, резерви делови, ситен инвентар и хартии од вредност)	163		
		II. Ревалоризациона резерва	164		
		III. ДОЛГОРОЧНИ ОБВРСКИ (166 до 172)	165	0	0
46.	920	Обврски по долгорочни кредити	166		
47.	922	Вложувања од странски лица	167		
48.	923	Кредити од банки во земјата	168		
49.	924	Други кредити во земјата	169		
50.	925	Кредити од странство	170		
51.	927	Долгорочни обврски за примени депозити и науци	171		
52.	928	Други долгорочни обврски	172		
		IV. ТЕКОВНИ ОБВРСКИ (174+175+180+181+189+195+196+197+198)	173	0	966.149
53.	21	а) Краткорочни обврски по основ на хартии од вредност	174		

Ред. бр.	Група на сметки или сметка	П О З И Ц И Ј А	Ознака на АОП	И з н о с	
				Претходна година (Почетна состојба) (Тековна година)	Износ на денот на билансирање
1	2	3	4	5	6
		б) Краткорочни обврски спрема добавувачи (176 до 179)	175	0	111.602
54.	220	Обврски спрема добавувачи во земјата	176		59.602
55.	221	Обврски спрема добавувачи во странство	177		
56.	224	Обврски спрема добавувачи за нефактурирани стоки, материјали и услуги	178		
57.	225	Обврски спрема добавувачи - граѓани	179		52.000
58.	23	в) Примени аванси, депозити и кауции	180		
		г) Краткорочни финансиски обврски (182 до 188)	181	0	0
59.	240	Обврски од заедничко работење со субјектите	182		
60.	241	Обврски за кредити во земјата	183		
61.	242	Обврски за кредити во странство	184		
62.	243	Обврски за вложени средства во земјата	185		
63.	245	Други краткорочни финансиски обврски	186		
64.	246	Обврски спрема работниците	187		
65.	247	Обврски по запирање на работниците	188		

Ред. бр.	Група на сметки или сметка	ПОЗИЦИЈА	Ознака на АОП	ИЗНОС	
				Претходна година (Почетна состојба) (Тековна година)	Износ на денот на билансирање
1	2	3	4	5	6
		д) Обврски спрема државата и други институции (190 до 194)	189	0	5.777
66.	250	Обврски за данок на додадена вредност	190		
	251	Обврски за акцизи	191		
67.	252	Обврски за царини и царински давачки	192		
68.	253	Обврски за даноци и придонеси по договор за дело и авторско дело	193		5.777
69.	255	Обврски за други даноци и придонеси	194		
70.	26	г) Финансиски и пресметковни односи	195		
71.	27	е) Обврски за даноци и придонеси од добивка	196		
72.	28	ж) Краткорочни обврски за плати и други обврски спрема вработените	197		848.770
73.	29	з) Пасивни временски разграничувања	198		
74.	98	IV. ИЗВОРИ НА ДРУГИ СРЕДСТВА Извори на други средства	199		
		ВКУПНА ПАСИВА (161+164+165+173+199)	200	0	2.747.303
75.	955 до 999	ВОНБИЛАНСНА ЕВИДЕНЦИЈА - ПАСИВА	201		93

Во Скопје
На ден 28.02. 2022 година

Лице одговорно за составување на билансот
Кире Василев

Образец „ДЕ“

5 1 0			0 7 4 8 3 7 8 3								0 2 0 1 1 6 2 9 4 4 6 3 7 1 6														
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26
Вид работа			Идентификационен број (ЕМБС)								Резервни кодекси														

Назив на субјектот

Комисија за спречување и заштита од дискриминација

Адреса, седиште и телефон

Ул.Даме Груев 1, 1000 Скопје

Скопје

023232368

Адреса за е-пошта

contact@kszd.mk

Единствен даночен број

4 0 8 0 0 2 1 5 9 5 6 6 5

ПОСЕБНИ ПОДАТОЦИ

за државна евиденција за корисниците на средства
од Буџетот на фондовите

020116294463716

(во денари)

за 31.12. 2021

Ред. бр.	Група на сметки, сметка, д=дел	ПОЗИЦИЈА	Ознака на АОП	Износ	
				Претходна година	Тековна година
1	2	3	4	5	6
		А. НЕМАТЕРИЈАЛНИ СРЕДСТВА			
1.	000	Набавна вредност на основачки издатоци	601		
2.	008 д	Вредносно усогласување (ревалоризација) на основачки издатоци	602		
3.	009 д	Акумулирана амортизација (исправка на вредноста) на основачки издатоци	603		
4.		Сегашна вредност на основачки издатоци (< или = АОП 112 од БС)	604	0	0
5.	001	Набавна вредност на издатоци во истражување и развој	605		
5.1.		Плата и надоместоци на плата на вработените кои директно работат на истражување и развој	606		
5.2.		Трошоци за материјали и услуги ¹ користени или потрошени при истражување и развој	607		

¹ Трошоци за сировини и материјал, трошоци за енергија, трошоци за ситен инвентар, трошоци за амбалажа, трошоци за резервни делови и материјали за одржување на објектите и опремата, интелектуални услуги и други услуги кои се услов за истражувањето и развојот за сопствени цели.

Ред. бр.	Група на сметки, сметка, д=дел	ПОЗИЦИЈА	Ознака на АОП	Износ	
				Претходна година	Тековна година
1	2	3	4	5	6
5.3.		Амортизација на недвижности, постројки и опрема користени при истражување и развој	608		
5.4.		Амортизација на патенти и лиценци користени при истражување и развој	609		
6.	008 д	Вредносно усогласување (ревалоризација) на издатоци во истражување и развој	610		
7.	009 д	Акумулирана амортизација (исправка на вредноста) на издатоци во истражување и развој	611		
8.		Сегашна вредност на издатоци за истражување и развој (< или = АОП 112 од БС)	612	0	0
9.	002 д	Набавна вредност на патенти, лиценци, концесии и други права	613		
10.	008 д	Вредносно усогласување (ревалоризација) на патенти, лиценци, концесии и други права	614		
11.	009 д	Акумулирана амортизација (исправка на вредноста) на патенти, лиценци, концесии и други права	615		
12.		Сегашна вредност на патенти, лиценци, концесии и други права (< или = АОП 112 од БС)	616	0	0
13.	002 д	Набавна вредност на софтвер со лиценца	617		
14.	008 д	Вредносно усогласување (ревалоризација) на софтвер со лиценца	618		
15.	009 д	Акумулирана амортизација (исправка на вредноста) софтвер со лиценца	619		
16.		Сегашна вредност на софтвер со лиценца (< или = АОП 112 од БС)	620	0	0
17.	002 д	Набавна вредност на софтвер развиен за сопствена употреба	621		

Ред. бр.	Група на сметки, сметка, д=дел	ПОЗИЦИЈА	Ознака на АОП	Износ	
				Претходна година	Тековна година
1	2	3	4	5	6
18.	008д	Вредносно усогласување (ревалоризација) на софтвер развиен за сопствена употреба	622		
19.	009д	Акумулирана амортизација (исправка на вредноста) на софтвер развиен за сопствена употреба	623		
20.		Сегашна вредност на софтвер развиен за сопствена употреба (< или = АОП 112 од БС)	624	0	0
21.	002д	Набавна вредност на набавени бази на податоци	625		
22.	008д	Вредносно усогласување (ревалоризација) на набавени бази на податоци	626		
23.	009д	Акумулирана амортизација (исправка на вредноста) на набавени бази на податоци	627		
24.		Сегашна вредност на набавени бази на податоци (< или = АОП 112 од БС)	628	0	0
25.	003д	Набавна вредност на бази на податоци развиени за сопствена употреба	629		
26.	008д	Вредносно усогласување (ревалоризација) на бази на податоци развиени за сопствена употреба	630		
27.	009д	Акумулирана амортизација (исправка на вредноста) на бази на податоци развиени за сопствена употреба	631		
28.		Сегашна вредност на бази на податоци развиени за сопствена употреба (< или = АОП 112 од БС)	632	0	0
29.	003	Набавна вредност на други нематеријални права	633		
30.	008д	Вредносно усогласување на други нематеријални права (ревалоризација)	634		
31.	009д	Акумулирана амортизација (исправка на вредноста) на други нематеријални права	635		

Ред. бр.	Група на сметки, сметка, д=дел	ПОЗИЦИЈА	Ознака на АОП	Износ	
				Претходна година	Тековна година
1	2	3	4	5	6
32.		Сегашна вредност на други нематеријални права (< или = АОП 112 од БС)	636	0	0
		Б. МАТЕРИЈАЛНИ ДОБРА И ПРИРОДНИ БОГАТСТВА			
33.	010	Земјиште	637		
34.	018д	Вредносно усогласување (ревалоризација) земјиште	638		
35.		Сегашна вредност на земјиште (< или = АОП 113 од БС)	639	0	0
36.	011	Шуми	640		
37.	018д	Вредносно усогласување (ревалоризација) шуми	641		
38.		Сегашна вредност на шуми (< или = АОП 113 од БС)	642	0	0
39.	018	Вредносно усогласување (ревалоризација) на материјалните добра и природните богатства	643		
		В. МАТЕРИЈАЛНИ СРЕДСТВА			
40.	022д	Набавна вредност на информациска и телекомуникациска опрема ²⁾	644		
41.	028д	Вредносно усогласување (ревалоризација) на информациска и телекомуникациска опрема	645		
42.	029д	Акумулирана амортизација (исправка на вредноста) на информациска и телекомуникациска опрема	646		
43.		Сегашна вредност на информациска и телекомуникациска опрема (< или = АОП 117 од БС)	647	0	0
44.	22	Набавна вредност на компјутерска опрема ³⁾	648		1.011.651
45.	028д	Вредносно усогласување (ревалоризација) на компјутерска опрема	649		

²⁾ Уреди со електронска контрола, како и електронски компоненти кои претставуваат дел од овие уреди (радио, телевизиска и комуникациона опрема и апарати)

³⁾ Хардвер и периферни единици, машини за обработка на податоци, печатари, скенери и слично.

Ред. бр.	Група на сметки, сметка, д-дел	ПОЗИЦИЈА	Ознака на АОП	Износ	
				Претходна година	Тековна година
1	2	3	4	5	6
46.	029д	Акумулирана амортизација (исправка на вредноста) на компјутерска опрема	650		35.892
47.		Сегашна вредност на компјутерска опрема (< или = АОП 117 од БС)	651	0	975.759
48.	025	Набавна вредност на други материјални средства	652		
49.	028д	Вредносно усогласување (ревалоризација) на други материјални средства	653		
50.	029д	Акумулирана амортизација (исправка на вредноста) на други материјални средства	654		
51.		Сегашна вредност на други материјални средства (< или = АОП 120 од БС)	655	0	0
52.		Драгоцени метали и камења	656		
53.		Антиквитети и други уметнички дела	657		
54.		Други скапоцености	658		
		Г. КРАТКОРОЧНИ ОБВРСКИ ЗА ПЛАТИ И ДРУГИ ОБВРСКИ СПРЕМА ВРАБОТЕНИТЕ			
55.	280	Обврски за плати и надомести на плати (< или = АОП 197 од БС)	659	0	848.770
56.	281	Обврски за нето плати (< или = АОП 197 од БС)	660		559.914
57.	282	Надоместоци на нето плати (< или = АОП 197 од БС)	661		
58.	284	Даноци од плати и надомести (< или = АОП 197 од БС)	662		51.205
59.	285	Придонеси од плати и надомести од плати (< или = на АОП 197 од БС)	663		237.651
		Д. РАСХОДИ			
		И. Комунални услуги, греење, комуникација и транспорт			
60.	421д	Електрична енергија (< или = на АОП 014 од БПР)	664		81.735
61.	421д	Водовод и канализација (< или = на АОП 014 од БПР)	665		843
62.	421д	Пошта, телефон, телефакс и други трошоци за комуникација (< или = на АОП 014 од БПР)	666		138.719

Ред. бр.	Група на сметка, д=дел	ПОЗИЦИЈА	Ознака на АОП	Износ	
				Претходна година	Тековна година
1	2	3	4	5	6
63.	421д	Горива и масла (< или = АОП 014 од БПР)	667		
		II. Материјали и ситен инвентар			
64.	423д	Униформи (< или = АОП 015 од БПР)	668		
65.	423д	Обувки (< или = АОП 015 од БПР)	669		
66.	423д	Прехранбени продукти и пијалоци (< или = АОП 015 од БПР)	670		
67.	423д	Лекови (< или = АОП 015 од БПР)	671		
		III. Договорни услуги			
68.	425д	Провизија за платен промет и банкарска провизија (< или = АОП 017 од БПР)	672		1.400
69.	425д	Консултантски услуги (Издатоци за авторски хонорари) (< или = АОП 017 од БПР)	673		141.400
70.	425д	Осигурување на недвижности и права (< или = АОП 017 од БПР)	674		
71.	425д	Плаќање за здравствено организации од Министерството за здравство (< или = АОП 017 од БПР)	675		
72.	425д	Здравствени услуги во странство (< или = АОП 017 од БПР)	676		
		IV. Други тековни расходи			
73.	426д	Други оперативни расходи (< или = на АОП 018 од БПР)	677		34.219
		V. Разни трансфери			
74.	464д	Државни награди и одликувања (< или = на АОП 037 од БПР)	678		
75.	464д	Трансфери при пензонирање (< или = на АОП 037 од БПР)	679		
		VI. Социјални надоместоци			
76.	471д	Еднократна парична помош и помош во натура (< или = на АОП 040 од БПР)	680		
77.	471д	Детски додаток (< или = на АОП 040 од БПР)	681		
78.	471д	Помош за здравствена заштита на растенија и животни (< или = на АОП 040 од БПР)	682		
79.	471д	Исхрана за бедомници и други социјални лица (< или = на АОП 040 од БПР)	683		

			Период										Контролор															
1	2	3	0	7	4	8	3	7	8	3	0	2	0	1	1	6	2	9	4	4	6	3	7	1	6			
Вид работа			Идентификационен број (ЕМБС)								Резервни кодекси																	

Назив на субјектот

Комисија за спречување и заштита од дискриминација

Адреса, седиште и телефон

Ул.Даме Груев 1, 1000 Скопје

Скопје

023232368

Адреса на е-пошта

contact@kszd.mk

Единствен даночен број

4 0 8 0 0 2 1 5 9 5 6 6 5

СТРУКТУРА НА ПРИХОДИ ПО ДЕЈНОСТИ (СПД-РЕКАПИТУЛАР)во периодот од , 1 јануари до 0 31.12. 2021

020116294463716

НКД (Национална класификација на дејности)			Остварени приходи (во денари) ³
Ред. број	Класа ¹	Назив ²	
1.	84.11	Општи дејности на јавната управа	9.792.314
2.			
3.			
4.			
5.6.			
7.			
8.			
9.			
10.			
11.			
12.			

НКД (Национална класификација на дејности)			Остварени приходи (во денари) ³
Ред- број	Класа ¹	Назив ²	
13.			
14.			
15.			
16.			
17.			
18.			

1) Во колоната за „Класа“ се внесува нумеричка ознака за класа согласно НКД за дејноста од која субјектот остварува приход.

2) Во колоната „Назив“ се внесува описно називот на дејноста според НКД од која субјектот остварува приход.

3) Во колоната „Остварени приходи“ се внесува износот на остварени приходи по дејности.

РЕГИСТРИРАНА ПРЕТЕЖНА ДЕЈНОСТ (Со назначување на шифра и назив на класа на дејноста утврдена со НКД)

ОСТВАРЕНИ ПРИХОДИ ПРЕТЕЖНО ОД _____ ДЕЈНОСТ-

(Со назначување на шифра и назив на класа на дејноста утврдена со НКД)

Лице одговорно за составување на образецот:

Име и презиме

Кире Василев

Потпис

Во Скопје

На ден 28.02. 2022 година

Име и презиме на законскиот застапник

Кире Василев

Потпис

Кире Василев

* За трговските друштва не е задолжителна употреба на официјалниот печат согласно Законот за трговските друштва.

ул. Даме Груев 1, 1000 Скопје,
Република Северна Македонија

+389 23 232 368
+389 23 216 892

contact@kszd.mk
www.kszd.mk